

Елин Пелин

Ян Бибиян

Невероятните приключения на
едно хлапе

Портрет

В едно малко градче, при една висока планина, при една голяма река имаше едно хлапе. Но то не приличаше на другите деца от градчето. То беше малко по-друго. Първо, то никога не вчесваше косата си и затова тя стоеше на главата му чорлава на челото и смачкана отстрани, прилична на изгоряла от слънцето трева, през която е минала цяла черда телци. Върху нея никога не бе поставяна шапка, защото това дете, което другарите му кой знае защо наричаха Ян Бибиян, не можеше да търпи шапка на главата си, а и никаква шапка не можеше търпеливо да стои на една такава глава. Колкото пъти и да попаднеш някаква шапка върху чорлавите коси на Ян Бибиян, тя не стоеше там повече от една минута, падаше или отхвъркваше сама и никой вече не можеше да я намери.

Второ, никаква дреха не можеше да стои върху набитото и здраво тяло на Ян Бибиян здрава и чиста повече от един ден. Веднага тя съвсем изгубваше всякакъв приличен вид, изгубваше цвят и получаваше странни лепкави петна, кой знае от какво. Кал и прах я покриваха, ръбовете ѝ се напукваха, сякаш се засмиваха, и през тия отвори се напречваха като тънки ситни зъби скъсаните конци на шева.

Ян Бибиян не търпеше никакви обуца. Той обичаше да ходи бос и затова ходилата му бяха разплескани като жаби, пръстите – разперени, а кожата на коленете му беше груба, мазолеста и нацепена така много от вятър, студ, вода и други неизвестни причини, че понякога от някои от тия цепнатини течеше кръв. Върху кожата с нокът той понякога написваше името си *Ян Бибиян* и то личеше отдалеч, като написано с тънко тебеширче.

Бедните му родители полагаха много труд и грижи, за да вкарат в пътя своето любимо и единствено момче, ала напразно. Нищо не помогна: нито сълзите на майка му, която денонощно работеше чуждо и тъчеше на стана, нито съветите на трудолюбивия му баща, които понякога се превръщаха в плесници или дърво. Баща му гледаше с големи грижи единственото лозе, що имаше, и носеше от планината дърва с магаренцето си, което по характер и послушност далече надминаваше непоправимия Ян Бибиян.

Понеже нищо не помагаше за облагородяване душата на любимия им син, родителите му се отчаяха, вдигнаха ръка от него и го оставиха на грижите на провидението.

И така Ян Бибиан заживя на улицата. Той престана да посещава училището. Другарите от махалата, с които по-рано играеше, го оставиха, едно – защото се бояха от него, и, друго – защото нямаше какво да ги свързва с него.

Ян Бибиан не искаше да знае. Той бе доволен. И почна да се занимава по своему и да избягва по особен начин скуката, която му причиняваше безделието.

Той обичаше да стои до някой срутен зид край града и чакаше да мине някое куче, върху което да хвърли камък, някое дете, на което да вземе шапката и да я хвърли на земята, някой нещастен просяк или циганин, за да пусне камък в торбата му, някой колар, за да подплаши конете му.

Когато тия работи му омръзваха, той тръгваше да скита из града и спираше в чаршията, където имаше толкова забавни работи.

Среща с дяволчето

Веднъж Ян Бибиян скиташе извън града съвсем безцелно. Всички деца бяха кое на училище, кое на работа. пък беше хубав пролетен ден, когато цъфтят овошките, когато полето е зелено и когато птиците, които бяха надошли от юг, приготвяваха гнездата си. Всеки беше зает с работата си и Ян Бибиян нямаше с кого да се забавлява. Сутринта той стоя дълго пред дюкяна на махленския кацар с желание да открадне едно мъничко трионче. Искаше му се да претрие някое и друго ябълчево дърво в овощната градина на чича си. Кацарят, който познаваше Ян Бибиян, го нахока и продпъди:

– Какво зяпаш, крадливо хлапе? Я си обирай крушите оттук! Такива мързеливци не обичам да стоят пред дюкяна ми.

Ян Бибиян се оплези на кацаря и бързо офейка, като се казани да му направи някоя пакост.

Ян Бибиян отиде да скита извън града. Той дълго стоя на моста на реката и хвърля камъни в бистрия вир долу, където играеха весело дребни рибки. после се качи на една стара върба и дълго време кука като кукувица. Сетне излезе на пътя и хвърли няколко камъка подир един автомобил, когото със светкавична бързина префуча край него и го покри с облак прах.

Дълго гледа след автомобила Ян Бибиян, най-последно посочи малкото си юмруче по следите му и се закани.

Какво да прави? Нещо чоплеше немирната му душа и не му даваше спокойствие. Тоя ден не му се удаде да направи никаква пакост. Без успех останаха всичките му лоши замисли и той вървеше недоволен и мрачен. Сплесканата коса на главата му изглеждаше като повехнала трева над някоя кратунена саксия.

Опита се да подсвирне, но устата му беше разкривена от недоволство, затова нищо не излезе.

Отведнъж под краката му се совна един голям зелен гушер, удари го с опашка по петата и се мушна в разсипаната ограда на едно лозе.

Очите на Ян Бибиян светнаха от радост, повехналата му коса сякаш се освежи, изкривената му от недоволство уста се изправи и той подсвирна живо. Хубавото зелено животно изпълзя на една нагрята от слънцето плоча до оградата и се спря. То дори си обърна главата към Ян Бибиян, като че искаше да му каже нещо.

Ян Бибиян се наведе, взе един голям камък, дебнешком пристъпи няколко крачки и хвърли към гушера. Макар че камъкът падна близо до зеленото животно, то не се уплаши. Тогава Ян Бибиян реши да го улови жив. Той почна да се приближава към него и да говори тихо:

Аз съм Ян Бибиян,
аз съм малък като залък,
силен като великан.

Но гушерът не дочака да се протегне към него мръсната ръка на Ян Бибиян, а изви гъвкавото си тяло и побягна.

Ян Бибиян предпазливо и тихо тръгна след него.

Гушерът навлезе в лозето и като криволичеше твърде сръчно между току-що раззеленилите се млади вейки, излезе в малката горичка на баирчето, оттам скриви в една долина, преплетена с тръни и къпини. Сред къпините имаше голям камък. Гушерът изпълзя на тоя камък.

Ян Бибиян не го изкускаше от погледа си. Той го следеше с живите си очи и почна да оглежда камъка и да търси място, откъде най-лесно може да се покачи върху него. Гушерът забеляза движенията на малкия, плъзна се по камъка и изчезна в една голяма дупка под него.

– Фют! – извика недоволен Ян Бибиян и махна с ръка.

Отведнъж из дупката, която беше под камъка, изскочна едно малко човече, скочи на камъка и каза:

– Ей, хлапе, защо ме викаш?

– Аз не те викам – каза Ян Бибиян и почна да разглежда учудено това дете, което никога не беше виждал.

– Как не си ме викал? Нали ти преди малко извика „Фют“!

– Да, но тебе не виках.

– Аз съм малко дяволче и се казвам Фют – каза странното човече и почна да подскача върху камъка и да се смее.

Ян Бибиян не се уплаши от дяволчето. Напротив, то му хареса и той почна да го гледа с любопитство и с усмивка. То донякъде приличаше на Ян Бибиян, само че бе по-слабо и много пъргаво. То скачаше бързо и леко като бълха и много лукаво въртеше очите си. А като се смееше, в устата му блещяха хубави бели зъби. Отстрани на челото му, под рошавата му коса, се подаваха две малки рогчета. Отзаде му се мятеше дълга опашка.

Дяволчето отведнъж спря да скача и попита приятелски:

– Как ти е името!

Ян Бибиян вдигна глава и каза важно:

Аз съм Ян Бибиян,
аз съм малък като залък,
силен като великан.

– Ян Бибиян, Ян Бибиян! – почна да пее и да подскача дяволчето. – Твоето име много ми харесва. Искаш ли да станем приятели? Аз нямам никакви другари. Моят баща, старият дявол Фюфюнко, ме изпъди, защото цял месец не можах да направя никаква пакост и никакво зло на никого. Той ме наказва да живея далеч от него в тая дупка дотогава, докато не стана способен да върша пакости и да правя зло на хората.

Ян Бибиян слушаше мълчаливо и с внимание разказа на дяволчето и усещаше в душата си радост, че се запозна с такова интересно момче.

– Ян Бибиян, приемаш ли ме за другар? – извика високо дяволчето и подскокна на един крак.

– Приемам! – каза с готовност Ян Бибиян. – И моят баща е вдигнал ръка от мене. Само че по друга причина. Твоят баща се е отказал от тебе, защото не си способен да правиш пакости, а моят баща се отказва от мене, защото съм способен само за пакости и за нищо друго.

– Ах! – извика дяволчето, скочи от камъка и прегърна Ян Бибиян. – Ян Бибиян, ти ще ме научиш да правя и аз пакости. Аз ще те слушам и ще ти помагам във всичко. Аз зная много изкуства. Аз мога да се преправям на всички животни и да подражавам гласовете им. Мога да ставам невидим. Мога да виждам в тъмно, мога още много и разни работи.

Ян Бибиян прегърна приятеля си и заскача от радост.

Откога, откога той търсеше такъв другар! Сега вече няма да се ски-та сам.

Първият изпит

Като са хванаха за ръце, Ян Бибиан и дяволчето Фют излязоха из трънливата долчинка и се упътиха към реката. Ян Бибиан беше особено доволен, че си намери другар, и беше горд, че тоя негов другар е дяволче. Ухилен и щастлив, той от време на време подскачаше с всичка сила:

– Варда! – като че пред него имаше сума хора, които пречеха на пътя му.

А наоколо нямаше никого. Беше тихо и безлюдно. По тревичките хвъркаха пеперуди, някъде свиреше щурче, малки пиленца се боричкаха по тръните. Но Ян Бибиан продължаваше да подскача и да вика „варда“, защото, сдружен с дяволчето, се чувствуваше силен.

Фют – малкото дяволче – вървеше редом с Ян Бибиан, от време на време подскачаше като него на един крак и крадешком му хвърляше лукави погледи. Ухиленото му лице показваше, че и той е доволен от другаря си.

– Ян Бибиан! – извика отведнъж Фют. – Макар че, както те гледам, много ми харесваш, но право да си кажа, не те познавам добре и ме е страх от тебе.

– Защо се боиш? – попита учудено Ян Бибиан.

– Боя се да не ме оставиш. Аз обичам да правя странни работи и ти, ако не ми помагаш, по-добре да се разделим още сега.

– Ей – ухили се Ян Бибиан, не вярвам да си по-голям пакостник от мене.

– Кой знае – рече със съмнение Фют. – Аз трябва да те изпитам.

– Скоро ще се увериш – каза Ян Бибиан и така силно тупна Фют по рамото, че той се сви и извика от болка.

Така като се разговаряха, те стигнаха до ливадите, които се простираха край реката. Тук под една стара върба с прогнил дънер спряха да си починат на сянка, защото слънцето беше се издигнало високо и печеше силно. Двамата се изтегнаха на зелената трева, щастливи от великото безделие.

По едно време Ян Бибиан се повдигна и бутна Фют, който бе задрямал.

– Фют, ставай! Виж там, при оная стара кобила, пасе магарето на кацаря, който тая сутрин се опита да ме бие. Искаш ли да го поюздим?

Очите на дяволчето светнаха.

– Искам, искам – каза нервнo то и скочи. – Аз отдавна познавам това животно и много ме е смях, като го видя. Но аз никога не съм се качвал на магаре. А ти?

– Ехе, колко пъти! – отговори с важност Ян Бибиян.

– Моят стар баща – рече дяволчето – не обича магарето, защото то е добро, смирено и послушно животно. Дяволите не обичат добрите и послушни животни – все едно хора ли са, или магарета. Магаретата с голяма готовност помагат на хората и послушно мъкнат тежки товари, и безропотно понасят ударите на жилавите пръчки, с които незаслужено ги наказват техните господари.

Ян Бибиян не дочака Фют да доизкаже думите си, скочи и бързо се упъти към магарето на кацаря. То престана да пасе, вдигна глава и погледна мило и дружелюбно малкото момче, което се доближи до него.

Ян Бибиян го хвана за гривата и повика Фют с ръка. Фют заскача с тънките си крачета като скакалец през ливадата и отиде при магарето.

– Качи му се! – каза Ян Бибиян. – Нали никога не си яздил магаре? Качи му се, то носи леко и не тръска.

Дяволчето скочи пъргаво като бълха и се намери на гърба на кроткото магаре. Ян Бибиян се качи също. И двамата, хванати един за друг, смушиха доброто животно и почнаха да го препускат по ливадата.

Фют издаваше весели дяволски викове, а Ян Бибиян мушеше животното с големите нокти на пръстите си и викаше:

– Дий! Дий!

Магарето тичаше по ливадата, а мършавата кобила, която пасеше там, го гледаше съжалително.

– Искаш ли още по-бързо Фют?

– Искам, искам! – извика Фют.

Ян Бибиян скочи от гърба на магарето, откърши една върбова пръчка и почна да шиба животното по задницата, ала то беше уморено от дългото тичане и не искаше вече да препуска. Тогава в главата на Ян Бибиян се мярна една чудесна мисъл.

Той отиде при кобилата, повдигна опашката ѝ и улови в шепата си няколко конски мухи, които обичаха да се навират около краката ѝ. Тия мухи той пусна под опашката на магарето, върху гърба на което стоеше Фют и махаше радостно крака.

Магарето е чисто животно. То не може да търпи никаква муха по тялото си. Щом го полазиха хапливите насекоми, то полудя от страх и ужас, почна да реве, да тича със страшна сила по ливадите и да хвърля чифтета със задните си крака. Най-после се тръшна на тревата и почна

да се търкаля. Дяволчето отскочи настрана, удари главата си в един пън, преви се и почна да вика и да плаче с всичка сила.

Ян Бибиян отиде при него и като видя грозното му сълзливо лице, обляно в кръв, почна силно да се смее.

Отведнъж дяволчето скокна и също почна да се смее. Кръвта, която обливаше лицето му, изчезна, като че никога не е била. То прегърна Ян Бибиян и му каза:

– Браво, браво, Ян Бибиян! Ти наистина си чудно момче. Виждам, че можем да бъдем приятели. Ти издържа първия изпит. Направи зло на едно невинно животно, направи зло на приятеля си, комуто счупи главата. И при това се смя от сърце тогава, когато аз плачех от болки. Ти си достоен за другар.

В това време като изпод земята изскочи старият кацар. Той бе видял как Ян Бибиян и неговият черен другар мъчат магарето му и идеше ядосан, с жилава дрянова пръчка в ръка. Той посегна да улови яката Ян Бибиян за врата, след това наведе главата му към земята и почна да го шиба с жилавата пръчка по изопнатата задна част.

Ян Бибиян завика от болки с нечовешки глас и замърда с всичка сила, за да се отърве от ръцете на кацаря. Ала той го държеше със силната си ръка като с железни клещи, удряше и повтаряше:

– Да помниш как се язди чуждо магаре, да помниш как се язди чуждо магаре!...

– Фют, къде си, Фют, спаси ме! – почна да вика за помощ Ян Бибиян, като видя, че не може да се отскубне от силните ръце на кацаря.

Фют благоразумно беше офейкал още при вида на дряновата пръчка и скрит зад една върба, със смях гледаше как биеха другаря му.

– Фют, ти нали всичко можеш, помогни ми, направи се на невидим и ощипи за крака тоя проклет кацар, защото задникът ми гори от огън! Ще ме убие, ще умра!...

Фют слушаше от прикритието си жалните думи на Ян Бибиян и се пукаше от смях.

След като го наби хубаво, кацарят пусна Ян Бибиян, удари му един ритник и си отиде.

Дяволчето гледа, докато кацарят се отдалечи, изскочи от прикритието си и отиде при Ян Бибиян.

– Ти защо ме остави да ме пребият! – развика се Ян Бибиян обиден. – Това ли ти е приятелството!

– Прощавай, Ян Бибиян – каза Фют, – ние, дяволите, макар че от нищо се не боим, от три неща ни е много страх – от миризмата на

тамяна, от кръста и от дряновата пръчка. Още щом я видях в ръцето му, такъв страх ме хвана, че аз се разтреперах, побягнах и докато стигнах до върбата, три пъти се препънах.

– Така ли? – каза Ян Бибиян, който все още хлипаше и не можеше да се успокои. – Ще му дойде редът и аз да ти се отплатя за тая приятелска услуга. Помогни ми поне да се изправя на краката си!

Фют хвана Ян Бибиян под мишници и го вдигна.

– Олеле, боли! – хвана се Ян Бибиян за битото място. Кръв течеше от месата му и цапаше скъсаните му панталони.

Тогава Фют се наведе и плю няколко пъти на раните му. Отведнъж те зараснаха, кръвта спря и Ян Бибиян усети, че болките му минаха. Той почна да подскача и да вика, дори запя:

– Не ме боли вече, не ме боли вече!

– И мене не ме боли вече! – каза Фют. – Само че тука на главата между рогчетата си усещам някаква цицина. Тя ме боли. О, как почна да ме боли!

Фют се хвана за главата и почна да криви лицето си от болка.

Бързо приятелство – бърза вражда

Фют и Ян Бибиян ношуваха в една запустяла воденица, недалеч от града. В нея те се прибираха рано, още при залез слънце, свиваха се в един ъгъл, гдето бяха си поставили малко слама, и спяха сладко, докато изгрее слънцето, защото и двамата се уморяваха твърде много след дневното безцелно скитане, което, макар че им правеше голямо удоволствие, пак ги съсипваше.

На родителите на Ян Бибиян, макар и да бяха вдигнали ръка от си-на си, пак им беше жално за него. Те мислеха да го накажат със своето престорено равнодушие, та по този начин да го вразумят, та той така, сам по себе си, да влезе в правия път. Ала когато синът им не се мярна цяла неделя в къщи, когато от никого нищо не чува за него, бедните стари хора помислиха, че се е случило нещо лошо, и почнаха да се тревожат.

Майка му, която по цял ден седеше на стана, тъчеше и мълчаливо плачеше за съдбата на непослушното си дете. А бащата излизаше често на пазар и разпитваше познати добри хора или децата, които се връщаха от училището, не са ли виждали някъде малкия му син – едно рошаво, немирно и непослушно момче, но все пак мило и обично.

Разпитваше бедният старец, но никой нищо не можеше да му каже.

Вие, драги читателю, ще попитате:

– Добре, ами къде се хранеше Ян Бибиян, защото без храна не може да живее нито лошият, нито добрият човек?

Дяволчето хранеше Ян Бибиян. То имаше способност да се прави невидимо и умееше да се промъква през най-малки дупки, дори през ключалките на вратите. Така то всеки ден отиваше в града, влизаше в големите магазини, гдето се продаваха разни съблазнителни неща, влизаше в сладкарниците и халваджийниците, влизаше в някоя богата къща, гдето надуваше, че готвят особено хубави ястия, взимаше каквото и колкото си иска и носеше на Ян Бибиян, който го чакаше някъде на за-тулено във от града. И от тия крадени ястиета да видите как се оправи нашият Ян Бибиян, как му светнаха очите, как му се зачервиха бузите и как се разшириха плещите му! Сила изпълни цялото му тяло и походката му стана твърда, смела и сигурна като на някое диво животно.

И като видя Ян Бибиян, че дяволчето много се привърза към него, той, от изблик на сила, почна да се отнася зле с него, да го мъчи и да му

се заканва. А един ден така го наби, че бедното дяволче почна да мирише на смачкана дървеница и за два дни изгуби способността си да става невидимо.

Нещо повече, то се разсърди и се закани да отмъсти по дяволски на Ян Бибиян, остави го и се загуби.

Още първия ден Ян Бибиян почувствува загубата на верния си приятел и се разкая за постъпката си. Но дяволите не обичат тия, които се разкайват, и приятелските чувства на Фют изстинаха.

Ян Бибиян за пръв път спа сам и гладен във воденицата. А на другия ден, като се събуди, той се почувствува още по-гладен и по-самотен. Тогава тръгна из гъстите върбалаци и буренаци край реката и почна да вика:

– Фют, Фют! Върни се пак! Обещавам ти, че никога няма да те бия така жестоко!

Ала никой не се обаждаше.

Той заничаше по всички хралупи, под всички къпинаци, които се сплитаха на колибки с бурените, дано съгледа скрит своя приятел, но него го нямаше. Вечерта се върна сломен и отчаян във воденицата. И като застана съкрушен пред вратата, Ян Бибиян въздъхна и си помисли:

„Ако и утре Фют не се яви, аз ще се върна при баща си и ще стана най-доброто момче в града.“ – Като помисли това, той го повтори с глас и влезе отчаян вътре. Но тъкмо да легне върху сламата, той видя наблизо разни съдове с храна, хляб, и цял куп плодове.

„Не ме е забравило рогатото!“ – каза радостно Ян Бибиян и лакомо заяде.

В това време вън се чу страшна глъчка. Някакви дрезгави гласове ту шушукаха, ту високо и припряно се разправяха.

Ян Бибиян изпърво много се изплаши. Той помисли, че това са стражари, изпратени от баща му да го уловят, изскочи из воденицата и побягна с всичка сила.

Ала наблизо нямаше никой. Тогава той пълзешком стигна до дънера на една стара кой знае колко века върба и се притаи. Но там, под нея, усети някакви движения; и странните гласове идеха оттам.

И когато се вгледа добре, той видя, че там бяха насядали черни стари дяволи.

Това съвещание бе съдбоносно за Ян Бибиян.

Страшното заседание

Дяволите бяха се събрали тук на важно събрание. Ян Бибиян полюбопитствува да чуе какво си говорят. Отначало тръпки го побиха от страх, като видя тия грозни, рогати чудовища, с мършави тела, с дълги ръце, които се размахваха като сухи клони, разлюлени от вятъра.

Имаше луна, а нощта бе тъмна, защото някакви черни, разпокъсани облаци я затуляха. Когато тя се промъкваше между тях и си подаваше пълното лице като някоя бедна хубавица между парцаливи черги, дяволите обръщаха тъмните си лица към нея и се чуваше стар дрезгав глас:

– Угасете луната! Угасете луната!

На върха на върбата с бързина на катерица се покачваше един стар дявол и духваше силно с уста. Черните облаци, които се рееха по небето, бързо се събираха и затуляха лицето на небесното светило. В тъмнината пак се почваха страхотни шушукания. Ян Бибиян отначало не разбираше нищо от това шушукане, но полека-лека слухът му се изостри, ушите му се отвориха, той почна да схваща отделни думи, а след това и цели разговори.

Дяволите един по един съобщаваха на своя главатар кой какво зло е извършил през деня на хората и кой какво е намислил да извърши на другия ден.

Ян Бибиян разбра, че дяволите са една добре организирана банда за правене злини и че всеки един от тях е натоварен с особена мисия. Затова главатарят ги извикваше с дрезгавия си глас един по един.

– Началникът на убийците!

Пред него се изпречи един дявол, не черен като другите, а червен като кръв, с дълъг шиш в ръка.

– Какво извърши днес? – попита главатарят.

Червеният дявол разправяше страшни истории. Той накарал един млад човек да убие брата си, подбудил някакви хора да станат разбойници и да убият един богат търговец. Много други страшни убийства внушил той на хората.

Когато началникът на убийствата свърши, главатарят извика:

– Началникът на крадците!

Яви се един чер дявол с хитър поглед, с дълги ръце и почна да разправя.

След него главатарят извика началника на лъжците, началника на

послушниците, началника на ленивите, на гордите, на присмивачите, на мъчителите, на тираните.

Всяко зло дело, всяко най-малко престъпление, всяка зла помисъл имаше по един дявол-началник.

Ян Бибиян разглеждаше всички с любопитство и с напрегнато внимание слушаше техните страшни разкази. Със затаен дъх той стоеше зад дънера на върбата, без да мръдне, и широко отворените му очи не пропущаха нищо незабелязано.

Настрана от всички седеше един стар дявол с печално лице, с влажни очи, с отпуснати ръце, потънал в някаква дълбока замисленост.

– А ти, старо, какво сполучи да направиш? Тебе ти е отнета всяка началнишка длъжност и ти по свой начин можеш да правиш всичко, каквото ти се удаде. Можеш ли да направиш нещо? – обърна се към него главатарят.

– Не, главатарю страшни. Днес не можах нищо да направя, защото маалкият ми син Фют се върна бит и аз трябваше да го наказвам и съветвам.

– А кой го е бил? – попита главатарят.

– Ян Бибиян – най-верният му приятел.

Като чу това, Ян Бибиян леко се снеси зад върбата и напрегна ушите си.

– Моят малък и мил Фют – продължаваше старият дявол, – колко пъти го съветвах, колко пъти го учих, но все пак той е много неопитен и се остави да бъде бит от човешка ръка. Сега има на главата си една голяма цицина, която вместо да заздравее, повече расте. Остави всичко друго, но той тъй много е обикнал другаря си Ян Бибиян, че постоянно плаче за него. Плаче, но го е страх от него, вече не иска да го види. Жалко, защото ще изпуснем момчето. То има всички лоши наклонности и ще се да стане наше послушно оръдие. Сега, ако го оставим, тоя Ян Бибиян може да стане добро момче. Тогава жалко за моя Фют, ще мине за неспособен и ще бъде навеки проклет от нас.

– Не е всичко изгубено – обади се един глас. – Ян Бибиян страда за приятеля си. И ако той знае утре да му занесе вода от Киселото кладенче, гдето извира под тая върба, цицината на Фют ще оздравее и двете момчета пак ще станат приятели.

В това време се чу далечното кукуригане на петлите. Дяволите се разшаваха неспокойни и в миг изчезнаха. Облаците по небето се разбягаха и луната освети земята със своята нежна, синкава светлина.

Ян Бибиян се прибра във воденицата, ала дълго време не можа да

заспи.

Още в зори той взе малката стомничка, с която си служеха, напълни я с вода от киселото кладенче и се запъти към канарата, гдето за пръв път се срещна с Фют. Качи се на нея и почна да вика:

– Фют! Ела! Фют! Ела! Ян Бибиан те чака!

Отчаяните родители

Бедните родители на Ян Бибиян, след като напразно търсиха сина си и разпитваха по всички околни села за него, съвсем се отчаяха. Отникъде нищо не чува за своето дете, което, макар и лошо, сега им домиля страшно. Бащата стана мълчалив и замислен и постоянно въздишаше, а майката цял ден проливаше горчиви сълзи, безутешно хлипане, целуваше и прегръщаше малкото му портретче и викаше:

– Моето мило, моето сладко детенце! Къде пропадна, къде се изгуби? Разбойници ли те грабнаха, или гладни зверове разкъсаха твоето крехко тяло? Милото чедо на мама, ти все пак не беше толкова лош, за да заслужиш такава тежка участ! Твоите очички светеха като слънца и пълнеха със светлина нашата тъмна къщица. Твоят смях ни караше да забравим безността и да се радваме, като че ли сме най-богатите хора на света.

Бащата, като слушаше думите, които майката нареждаше една от друга по-жални, разплакваше се и сърцето му се късаше от мъка.

– Не, не! Все пак в него имаше нещо добро. Може би той щеше да се поправи, като порасне. Дете бе той и детински бяха неговите лудории. Ние искахме да бъде мъдър и тих като нас възрастните. Ах, ах, какво направихме с това момче!

– Нека пак го потърсим – каза майка му. – В околността на града има такива писти, недостъпни места, бурени и къпини. Нека потърсим навред!

И една сутрин те пак излязоха и тръгнаха с просълзени очи из околностите. Те вървяха полека, мълчаливо и претърсваха всяка трънка, всеки ров, всяко дърво, обраснало в трънки, всяка грамада камъни, потънала в бурени, всяка долчина, преплетена с къпини. Те се въвираха из такива гъсти и непроходими трънаци, където дори змиите не можеха да се промъкват. От време на време говореха жално:

– Синко Ян Бибиян, обади се, ако си тук! Бъди лош, но нека да знаем, че си жив!

Но тъкмо говореха това, отчаяни и изгубили всяка надежда да намерят любимото си дете, те се спънаха в една купчина пръст, направена всред тръните. Това беше един пресен гроб. Край него стоеше забит голям камък, а на камъка беше издълбан надпис:

Тук почива
между тръни и коприва
Ян Бибиян,
като патица заклан
от великия разбойник
Остронож Кръволан.

Като прочете това, майката падна върху прясната пръст и почна отчаяно да пищи, а бащата седна сломен и хълцания задавиха гласа му.

– Бедното дете, бедното дете! – чуваха се откъслечни думи посред неутешни хлипания.

– Ах – рече майката, – нима тук в тая тръница трябва да оставим да почива детето ни? Нека да го пренесем в гробищата, гдето лежат близките ни и роднините ни!

Майката и бащата почнаха с ръце да разриват малкото гробче и да хвърлят пръстта настрана. Когато вече пръстта беше доста изровена, от дъното на откритата дупка, в която те не намериха Ян Бибиян, изхвъркна една врана. Тя кацна върху камъка и проговори с човешки глас:

– Не плачете, Ян Бибиян е жив! Тоя гроб нарочно е изкопан от дявола, за да ви накара да не търсите момчето си, та да остане напълно под неговата власт. Аз бях хубаво момиче, но мене лош магьосник ме превърна на грозна врана. Ян Бибиян се сдружи със сина на дявола, но аз ще направя всичко, да го спася. Слушайте!

Разказ на враната

Майката и бащата на Ян Бибиян приседнаха на тревата до тоя лъжлив гроб и враната почна да им разправя:

– Аз съм дъщеря на един богат чифликчия и негово единствено дете. Ние живеехме в един голям и хубав град край река Дунав. Чифликът ни беше в близко село и повечето време прекарвахме там, особено през пролетта и лятото. Там аз си играех на свобода и воля по зелените ливади, берях цветя, тичах, виках и се радвах. Баща ми и майка ми много ме обичаха и много се грижеха за мене.

Сред нашия чифлик имаше един голям баир, покрит с гора. На самия връх на баира баща ми беше направил хубава беседка и ние често ходехме там на хладина и почивка. От тоя връх се виждаха далечни непознати гори, планини и селища. Аз разпитвах баща си за всичко. Искан да зная имената на тия непознати планини и села, питах колко са далече и желяех да ги видя.

Веднъж през лятото баща ми каза, че ще ни води с майка ми на далечна разходка, да видя отблизо всичко, което гледах отдалече. Бях на осем години и много се зарадвах. Чаках с нетърпение часа, когато ще тръгнем.

И ето един ден ние тръгнахме. Пътувахме с нашия хубав фйтон, теглен от силни и здрави коне, карани от нашия стар и верен слуга. Аз много се радвах. Вървахме по дълги бели пътища. Минавахме високи мостове, под които течеха буйни реки, спяхме в далечни градове. Така пътувахме няколко дена и най-последно навлязохме в планината, която тъй много ме привличаше. Пътувахме полека по извити и стръмни пътища, които се провираха между букови гори. На всяка крачка виждахме изворчета, чешмички и кладенчета. Птички хвъркаха, зайчета тичаха по пътеките и подплашени сърни бягаха по поляните.

Аз се радвах, виках и пеех.

Отведнъж из гората се разнесе страшен гръм. Баща ми и майка ми се смъкнаха и паднаха на земята и аз видях около тях кръв.

Няколко страшни хора изскочиха на пътя, хванаха конете и почнаха да викат нещо.

Аз се уплаших, изпищях и побягнах из гората. Не зная колко време съм тичала. Попаднах в големи гъсталаци и не знаех накъде да вървя. Самотата на гората ме плашеше и аз не смеех да плача с глас, да не ме

чувят и намерят страшните разбойници. Настъпи нощ. Уморена, гладна, с изпокъсани дрехи, аз се свих до дънера на едно дърво.

– Татко, майко! – плачех аз, ала наоколо никого нямаше.

И така от умора аз съм заспала.

Събудих се сутринта рано, трепереща от студ. Наоколо беше пусто. Аз тръгнах да скитам из гората дано намеря някой път.

Отведнъж чух едно звънче. Наблизо видях едно магаре, което свободно си пасеше из гората. Близо до него – едно момче, малко по-голямо от мене, събираше дърва.

Аз почнах да плача с глас. Момчето ме чу и дойде при мене. Разравих му всичко, то ми даде хлябче и ме наметна със скъсаното си палтенце, като ми каза:

– Не плачи, аз ще те заведа в града.

Като натовари магарето с дървата, то ме качи върху товара и ме заведе в града.

На площада бяха се събрали много хора. Там бяха донесли майка ми и баща ми, убити от разбойниците.

Някакви добри хора се смилиха над мене и ме прибраха. След два дена през града мина един морски офицер с хубавата си дъщеря. Те, като научили за страшната случка, дойдоха да ме видят. После ме взеха със себе си и ме отведоха в един град близо до морето. Тоя добър човек беше капитан на параход. Той ме обикна и ме осинови. И неговата дъщеря, която беше хубава мома, ме гледаше и се грижеше за мене като съща майка.

Но през една страшна нощ в морето излезе буря. Черни облаци се спуснаха от небето със страшни светкавици и се сляха с бурните води. Ние стояхме на прозореца и гледахме занемели от страх. Изведнъж в тъмнината сред страшната буря като из дъното на морето излезе един страшен кораб, който преряза като светкавица вълните и приближи до брега. Някакви страшно дълги ръце се протегнаха от тоя кораб и ни грабнаха, мене и сестра ми, от прозореца. Грабна ни великият магьосник Мирилайлай и ни заведе в своето магьосно царство. Сестра ми той взе за жена, а мене преобрази на врана.

Но аз никога няма да забравя момчето, което ме намери в гората и ме спаси. Аз съм му много благодарна и вечно ще помня неговото име – Ян Бибиан.

– Ах, то е нашето изгубено момче! – заплака майката.

– Аз го следя и бдя над него. Той е попаднал в ръцете на дявола, но аз ще се грижа за него и за всяко зло ще го предупреждавам. А вие не го

оплаквайте! Ян Бибиян е жив.

Като каза това, враната се вдигна тежко, отлетя надалече и се изгуби.

Родителите на Ян Бибиян останаха като смаяни. Ала надеждата се върна в сърцата им. Те разбраха, че съдбата не е оставила момчето им, че то е живо. Това ги утеши.

Да отмъстим на кацаря!

Водата от Киселото кладенче отново възстанови приятелството между Фют и Ян Бибиян.

Тяхната кратка раздяла накара Ян Бибиян да поразмисли. Той, изоставен от родители и от другари, се видя съвсем самотен, когато го остави и Фют. Дори някак страшно му беше без Фют. Затова той реши да бъде по-добър към рогатото другарче. И наистина тяхната подновена дружба изпълни с радост сърцата и на двамата и те заживяха весело.

Веднъж, след като бяха прекарали един хубав и щастлив ден в ски-тане и правене разни лудории, Фют каза:

– Ян Бибиян, забрави ли боя, който изяде от кацаря?

– Няма никога да го забравя – отговори Ян Бибиян.

– Не мислиш ли да му отмъстим?

– Мисля, но не зная как.

– Аз ще ти кажа – рече Фют. – Да откраднем кокошките му!

– Ей, много хубаво! – подскокна от радост Ян Бибиян. – Кацарят има много хубави кокошки и много се грижи за тях. Курникът му е зад кацарницата. Той много ще се ядосва, като ги откраднем.

– Добре, още тази вечер – рече Фют.

Когато притъмня хубаво и светлините в града угаснаха, Фют и Ян Бибиян тръгнаха, за да изпълнят коварната си замисъл. Те вървяха тихо в тъмнината и от време на време подскачаха от радост.

Понеже работилницата на кацаря, гдето беше и курникът му, се намираше на края на града, те се приближиха безшумно и незабелязано от никого. Нито човек срещнаха, нито куче събудиха. Двамата другари твърде предпазливо обиколиха малкото дворче и се вмъкнаха вътре през една дупка на старата прогнила ограда. Тук владееше мъртва тишина. Под стрехите бяха наредени разни каци, бурета и бъчви. Върху една каца беше метнат голям празен чувал. Фют го взе и рече тихо:

– В него ще туряме кокошките.

С тихи стъпки крадците намериха курника. Той бе някаква стара барака, покрита с керемиди и замазана с кал. Малката вратичка, прилична на дупка, беше полуотворена. Вътре мирно и тихо спяха белите кокошки на кацаря.

– Ян Бибиян, ти се вмъкни вътре, лови, късай главите и подавай кокошките, аз ще ги турям в чувала!

Ян Бибиян се промъкна през малката вратичка тихо като лисица. Чу се слабо крякане и след това малката ръка подаде през вратичката една окървавена кокошка. Фют я турна в чувала. След малко се подаде още една, после още една. Фют напълни чувала.

Кацарят, който спеше в работилницата, се събуди и се ослуша. Той разбра, че нещо става вън, чу слабо крякане, стана, отвори поляка вратата и излезна.

Фют го усети, остави чувала и бързо се скри зад курника.

Ян Бибиян, който в това време подаваше с кърватата си ръка последната кокошка, каза тихо:

– Свършиха се.

Кацарят, който вече бе на мястото, гдето по-рано стоеше Фют, пое кокошката и отговори тихо, с преправен глас:

– Добре, сега излизай!

Из вратичката сръчно се подаде най-напред рошавата глава на Ян Бибиян, който след това се измъкна целият, пропълзя на ръце и на колене и се изправи.

Тогава здравата ръка на кацаря го улови за врата като с клещи.

– Олеле! – извика Ян Бибиян изненадан.

– Пшт, не викай! – рече кацарят и така силно го стисна за врата, че очите на крадеца се ококориха и езикът му се спря на гърлото.

Фют, който стоеше скрит зад курника, като видя това, благоразумно прескочи оградата и изчезна в тъмното като вятър.

– Олеле, чичо кацарьо, пусни ме, няма вече да крада! Фют ме подмами! – викаше Ян Бибиян.

– Полека, полека, моето дете! – каза спокойно и с добър глас кацарят. – Не се плаши, няма нищо да ти направя. Ти си тръгнал по лош път, аз пък искам да ти покажа правия, ела тук, ела, мойто дете!

Тоя мек и сърдечен тон, с който му заговори кацарят, успокои Ян Бибиян. При това кацарят вече не го държеше за врата, а бе го хванал за ръка като свое дете.

Ян Бибиян искаше да използва тоя момент и дръпна слабо ръката, като си мислеше да се освободи и да хукне в тъмното да избяха. Ала кацарят постегна пръстите си и Ян Бибиян разбра, че мъчно ще се отскубне.

– Не се опитвай да бягаш, ела тук, ела тук! От тая твоя постъпка ти трябва да извлечеш някой урок. Ела с мен!

Кацарят поведе Ян Бибиян към работилницата си, пред която бяха наредени големи бъчви. Тук, като продължаваше да държи Ян Бибиян

за ръка, почна да преглежда бъчвите една по една, да ги чука с пръсти и да наднича внимателно из тях. При една доста голяма бъчва той се спря по-надълго и след това каза на Ян Бибиан:

– Влизай вътре!

Ян Бибиан почна да се дърпа.

– Влезни, влезни, момчето ми, не се бой, искам нещо да я опитам!

Ян Бибиан, като видя, че другояче не може, хвана се за ръба на бъчвата, повдигна се и се бутна в нея. Тогава кацарят грабна един здрав кръгъл капак, турна го отгоре, взе чука и бързо го закова.

– Пусни ме бе, чичо кацарьо! – завика Ян Бибиан. – Пусни ме, няма вече да крада! Моля ти се!...

Ала кацарят не отговори. Той обърна бъчвата и почна да я търкаля. Ян Бибиан се въртеше в нея, блъскаше се и викаше, ала бъчвата продължаваше да се търкаля.

Кацарят изкара бъчвата на полето, дотъркаля я до реката и я бутна вътре. Дълбоката вода я понесе леко и спокойно.

Ян Бибиан вече не се тръскаше, той се носеше плавно като в сякаш лодка и усещаше, че го носи вода. Това го изплаши страшно:

– Фют, Фют – извика той, – спасявай ме! Ти си дявол, ти всичко знаеш, ти всичко можеш, спаси другаря си!...Фют, Фют!...

Ала бъчвата вървеше и Ян Бибиан чуваше само плясъка на водата и нищо друго. Люшкан дълго по вълните и уморен, той заспа.

Иманярите

От няколко дена по бреговете на реката скитаха трима стари иманяри. Беше се пръснал слух, че от някакъв аероплан, който пренасял за Индия багаж на прочут махараджа, паднало едно буре със скъпоценности и злато.

Старите иманяри тръгнаха из околността и тайнствено разпитваха дано открият следите на приказното богатство.

Тая нощ иманярите ношуваха край реката. Те бяха си наклали огън в едно притулено място и завити с тежки ямурлуци, лежаха край огъня, отдадени на мечти и разговори. Призори, когато почна да се развиделява, един от тях стана да се поразходи край реката и да прави наблюдения, защото им се стори, че отнякъде се донесе особен шум.

Отведнъж той извика с всичката сила, хвърли ямурлука си и заскача като луд.

– Бурето, бурето, бурето!

Двамата, които лежаха още край огъня, наскачаха и се впуснаха към реката.

А другарят им все още продължаваше да скача, да се тръшка по земята, да сочи с ръка и да вика:

– Бурето, бурето! Аз го намерих, аз пръв го видях, на мене половината, а другата половина си делете вие! Бурето, бурето, бурето!

– Какво има бе, какво има?

– Бурето, иде богатството, гледайте го, иде, плава! То е!... Ох, ох, ох! Прощавай, сиромашийо!

И наистина другарите му, като се взряха в реката, която вече почваше да се посребрява от появилата се заря, видяха, че върху нея плава едно голямо буре.

Силна, лудешка радост ги обхвана. Те почнаха да викат, да скачат и без много да мислят, нахвърляха се в реката с дрехите заедно и почнаха да газят.

Реката на места се разливаше и беше по-плитка, но на места беше дълбока. Тогава тримата иманяри се хвърлиха да плуват. Водата беше студена, но те не я усещаха. Радостта, че са намерили имането на махараджата, ги сгръваше.

С плаване, с газене, цели измокрени, те най-после уловиха бурето и почнаха внимателно и предпазливо да го тикат към брега.

– Пазете да го не разбием, хей! Отиде ни всичкото... Мале, мале, мале, с късмет си ни родила! – говореше един от иманярите.

– Внимание, внимание! – повтаряха другите и тикаха полека бъчвата.

От виковете и от шума, който вдигнаха, Ян Бибиан се стресна и се събуди. Изпърво той помисли, че го носят дяволите, и изтръпна от страх. Ала бързо се успокои, защото разбра, че някакви хора се мъчат да го изкарат на брега.

И наистина подир малко той усети силно сътресение от някакъв тъп удар. Бъчвата беше изкарана на брега и се търкаляше по някакви камънаци. Отведнъж тя спря. Ян Бибиан чу:

– Да го отворим ли? – каза тихо някой.

– Не, не тука – отговори друг. – Нека го търколим на скришно. Никой да не види.

– Да не го отваряме сега – рече друг. – Минават хора, ще ни видят. Да го заровим в земята и довечера, когато се стъмни, да го отворим.

„Олеле – помисли си Ян Бибиан, – ами сега, ако ме зароят в земята! Съвсем ще се задуша.“

– Не може, не може. Кой ти има търпение да чака! Дайте го тука във върбалака да го отворим!

– Да, да, не можем да чакаме!

Бъчвата почна пак да се търкаля по камъните, после мина на меко и най-после Ян Бибиан чу шомолене на листа и удряне на вейки от дървета. Бъчвата спря.

– Дайте сега теслата! – чу се глас и подир малко няколко силни удара със сечивото разбиха капака, който изхвъркна далеко от бъчвата.

Ян Бибиан подаде главата си и след това бързо изскочи.

– Таласъм, таласъм! – запищяха иманярите и хукнаха да бягат. Ян Бибиан хукна на друга страна. Той тичаше с всичка сила, като избягваше открити места, а се криеше все между ракитака и върбите, които растяха наоколо.

Отведнъж някой му извика:

– Стой!

Ян Бибиан изненадан се спря.

Пред него стоеше Фют.

– Фют! Какво стана, защо ме остави да ме затворят в тая бъчва, защо?...

– Ян Бибиан, аз те спасих. Ако не бях посочил бъчвата на тия иманяри, които се разбягаха, ти щеше да загинеш в нея. Аз вървах покрай

реката и те следях. Исках да вляза и да извадя бъчвата, но беше ме страх, защото вчера хвърлиха светена вода в реката... Ела с мене! Аз няма да те оставя.

– Ах, добри мой приятелю! – рече Ян Бибиян, прегърна Фют и го целуна с възхищение.

Ян Бибиян с глинена глава

Фют придружаваше навсякъде чорлавия си приятел, помагаше му и го насърчаваше във всички игри, във всички лудории и във всички лоши замисли, които се раждаха в главата на Ян Бибиян. Само че в тая глава понякога се промъкваха като крадци и мисли, които наскърбяваха дяволчето. Ян Бибиян например твърде често мислеше за родителите си, отиваше скришом нощно време и оставяше по един хляб на прага на тяхната бедна къщица. Тоя хляб, разбира се, той крадеше от махленските фурни.

Фют един ден разправи това на баща си, който беше се вече подобрил с него и му даваше разни съвети.

Старият дявол се изсмя, като чу оплакванията на сина си.

– Тая глава, в която влизат добри мисли, може да бъде сменена – каза той и потупа сина си по рамото.

От няколко дена Ян Бибиян забеляза, че върху старата върба край воденицата, в която продължаваха да живеят с Фют, кацваше една черна врана, която дълго стоеше неподвижна и замислена. Ян Бибиян я замъряше с камъни и искаше да я пропъди, но тя стоеше там и не се боеше. Само от време на време изгракваше жално и пак млъкваше.

Веднъж Ян Бибиян сполучи да я удари с едно камъче. Тогава враната му проговори с човешки глас:

– Ян Бибиян, пази се от лошия си другар! Не ме пъди, защото ще ти дотрябвам! Не говори нищо за мене!

Като каза това, враната се вдигна тежко от клона, на който стоеше, и отлетя.

Това стресна Ян Бибиян. Той се уплаши от тая тайнаствена птица и бързо се скри във воденицата.

От тоя ден в душата на Ян Бибиян се възцари безпокойствие.

От погледа на Фют не можа да избегне лошото настроение на Ян Бибиян и той реши да му създаде някакво забавление и да разсее замислеността му.

– Ян Бибиян – каза му Фют, – искаш ли да поиграем с децата, които се събират хе там на поляната край града?

– Разбира се, че искам – каза Ян Бибиян, чиято душа бе закопняла за шумни детски игри, – но ти, Фют, ще ги изплашиш.

– Не, аз ще се преправя на циганче и ще играя като тебе с другите

деца.

И отведнъж Фют се преобрази на палаво циганче, с весела усмивка, с бели зъби, с къдрави коси и светли игриви очи.

– Така ми по харесваш – каза му зарадван Ян Бибиян.

Край града имаше широка зелена поляна, гдето се събираха да играят деца от махалата. Наблизо там беше и грънчарницата на чичо Горчилан. Той беше тих и добър човек, с очила на носа и с голяма кална престилка, закачена на шията му и препасана на кръста му. Той правеше хубави глинени съдове, стомни, паници, блюда, грънци, ухатки и гювечи. Тия съдове съхнеха, наслагани пред малката му работилница, и децата често му правеха пакост, като хвърляха камъни и ги чупеха или ги гизваха с малките си боси крака, докато бяха още сурови.

Чичо Горчилан се сърдеше, хокаше малките немирници, пъдеши ги, молеше им се, но никога не беше груб и никога не посегна да удари някого. Защото той имаше добра душа и обичаше децата. Той сам нямаше деца, радваше се на чуждите и прощаваше немирствата и пакостите им.

Тоя ден той бе си направил едно човече от кал и беше го оставил да съхне пред работилницата. Това човече бе голямо колкото Ян Бибиян. Чичо Горчилан беше го направил изкусно, също като живо, и беше го нарекъл Калчо.

Калчо стоеше пред работилницата като някое истинско дете. Стъпил здраво на босите си крака, възпретнал крачоли, с ръце в джебове, той се сушеше на слънцето. Чичо Горчилан бе зает нейде в двора около пещта, гдето печеше своите глинени произведения, когато Фют и Ян Бибиян, скитайки по поляната да търсят деца, се спряха пред Калчо. Това неподвижно, глинено дете ги предизвика със своето юначно спокойствие и устремен към слънцето поглед. В душата на Ян Бибиян се събудиха всички лоши качества и злини. Той пристъпи към глиненото дете и го ошипа толкова силно за бедрото, че откъсна оттам парче кал. Това му направи голямо удоволствие. Той откъсна трънче и почна да муши Калчо в ребрата, в ушите и да го бодне по босите крака. Калчо търпеливо понасяше жестоките подигравки, а Фют стоеше отстрана и се превиваше от смях.

Черната врана, старата познайница на Ян Бибиян, се завъртя над главата му и кацна върху покрива на грънчарницата. Тя гракаше силно и махаше криле, като искаше да обърне внимание на Ян Бибиян. Но той, унесен в своите издевателства над бедния Калчо, не й обърщаше никакво внимание.

Но когато Ян Бибиан мушна пръста си в калните гърди на глиненото дете, на мястото, гдето се намира сърцето, Калчо извика от болки и с възмущение вдигна ръце срещу своя мъчител.

– Бягай! – извика Фют и пръв побягна.

Уплашен, Ян Бибиан го последва, ала разяреният Калчо се спусна подир тях. Той потърси наоколо камъни, за да измеря мъчителя си, но като не намери, откъсна глинената си глава и я захвърли със страшна сила върху Ян Бибиан.

Тая тежка глава с такава сила удари немирника, че неговата глава се откъсна и търколи настрана.

Тогава старият дявол, бащата на Фют, който следеше невидимо момчетата, грабна главата на Калчо и я залепи върху шията на Ян Бибиан, а главата на Ян Бибиан залепи върху шията на Калчо.

Ян Бибиан и Фют продължаваха да бягат, като че нищо не е станало.

Ала когато се отдалечиха много и се затулиха зад гъстия върбалак, Ян Бибиан се спря и каза:

– Фют, нещо ми тежи!

– Какво? – попита Фют.

– Тежи ми главата...

И като се наведе над една малка локва пред краката си, той се огледа и с ужас видя, че на мястото на своята глава носи глинената глава на Калчо.

– Главата ми! Къде ми е главата? – зарева уплашен Ян Бибиан. – Фют, намери ми главата!...

Фют прегърна ревеция си приятел, от очите на когото падаха кални сълзи, и почна да го утешава:

– Ян Бибиан, с тая глава ти ще бъдеш по-добре, с нея няма да мислиш за разни глупости, а ще живееш спокоен и весел. Много хора носят такива глави от кал, без да знаят това. И наистина те са щастливи. Такива глави са цели и пълни. В тях няма кухня, за да се помещава мозък, и затова никога не страдат от главоболие. Ти трябва да се гордееш, че се отърва от твоята рошава глава, по която имаше толкова белези и от която при всеки удар течеше кръв.

Ян Бибиан слушаше утешителните думи на Фют и глиненостото му лице почна да се усмихва.

Отведнъж над него се завъртя черната врана, жално заграчи и заговори:

Тежко, тежко на тебе,
Ян Бибиян,
страдания те чакат грозни –
цял океан.
Но ти не се отчайвай,
а бъди смел –
всяка мъка и всяко страдание
имат предел!
Прокълнат, ти изгуби,
изгуби главата си,
ала внимавай хубаво,
пази душата си!
И направи сърцето си
гнездо на доброто,
надявай се и вярвай –
и победи-щеш злото!
Ти не с главата вече,
а само чрез сърцето
света ще да познаеш,
момченце клето.
Живота със сърцето си
ти веч ще разбереш,
чрез него богатство от опит
ще можеш да сбереш.
И знай, кога ме позове
мен твоятта уста,
където и да съм, ще дойда,
пред теб ще се вестя.

Като изрече това, враната се изви нависоко и изчезна.

Цигарата

Ян Бибиян за няколко дни свикна с новата си глава и като че му беше по-добре с нея. Той не мислеше вече нищо, не се боеше от нищо и с безкрайно спокойствие и безгрижие прекарваше дните. Нищо вече не тревожеше душата му. Без всякакво упорство той си покоряваше на желанията на Фют и не си чупеше ума да мисли върху постъпките си. Когато останеше сам, при него се явяваше оная странна самотна врана, която не преставаше да го следи и жално грачеше. Ян Бибиян се забавляваше с нея и позволяваше дори да кацва върху главата му. Понякога у него се явяваше желание да я улови и да отскубне опашката ѝ, но враната усещаше намеренията му и отлиташе.

Веднъж тя му каза:

– Ян Бибиян, ти си изгубен. Фют иска да те заведе далеч, в подземното царство на дяволите. Пази се!

– Не ме е страх – отговори Ян Бибиян. – Любопитен съм да видя това дяволско царство.

– Ян Бибиян, ако някога ти дотрябвам, ти ме викни и за веднага ще дойда...

– Как да те извикам? – попита я Ян Бибиян.

– Извикай три пъти „га, га, га!“ и аз веднага ще дойда.

Като чу това, Ян Бибиян почна да се смее, да подскача на един крак и да вика „га, га, га!“

Враната, като видя лекомислената постъпка на Ян Бибиян, стана тъжна, на очите ѝ се показаха сълзи, тя постоя малко, не каза нищо и отлетя.

В това време Ян Бибиян чу веселото подсвиркване на Фют, който беше изчезнал някъде, и след малко той видя черните рогчета на приятеля си, който пристигаше.

– Ян Бибиян, ела с мене! – каза му весело Фют, щом се приближи.

Двамата тръгнаха през полето и нагазиха в нивите, посети с тютюн. Наоколо се разнесе лека упоителна миризма.

– Виж как хубаво мирише! – рече Ян Бибиян.

– Упоително – каза Фют.

– Аз веднъж опитах да го пуша – каза Ян Бибиян, – но след това много повръщах.

– Сега няма. Аз ще ти дам такава хубава цигара, че веднъж само

ако потеглиш, никога вече няма да го оставиш.

И Фют показа на Ян Бибиян една лъскава кутийка, пълна с цигари.

– Дай! – каза с жадност Ян Бибиян.

– Не тук! – рече Фют. И като преминаха големите пространства, насети с тютюн, те навлязоха в планинската теснина, откъдето идеше реката.

– Къде? – попита Ян Бибиян.

– Върви и не питай! – каза Фют.

И той поведе Ян Бибиян по една тясна камениста пътека, която водеше право към върха на планината.

Дяволчето вървеше напред бързо и леко, а Ян Бибиян крачеше след него и се мъчеше да не изостава. Ала глинената му глава тежеше и той скоро се умори.

– Да починем, Фют!

– Върви! – каза Фют. Той се обърна, погледна Ян Бибиян и се заля от смях, като видя неговото глинено лице, уморено и изсъхнало, без капка пот по челото.

– Качи ми се! – каза Фют и подложи гръб.

Ян Бибиян възседна приятеля си.

Тогава Фют се понесе със страшна бързина, като скачаше от камък на камък, от скала на скала – леко като перо. След това се вдигна над урвите, над пропастите и полетя във висините като орел.

Ян Бибиян се държеше здраво за шията му и лекотата, с която се носеше във висините, беше му приятна.

Фют слезе на най-високия връх и свали приятеля си.

– Видя ли какво мога? – каза той на Ян Бибиян. – Доволен ли си?

– Доволен съм.

Тогава Фют извади лъскавата кутия, подаде една цигара на Ян Бибиян, запали и той една и, седнали върху меката планинска трева, потънаха в блаженство.

Ароматният дим на цигарата пълнеше с някаква упоителна сладост гърдите на Ян Бибиян. Той жадно и мълчаливо смучеше и гледаше в далечините.

Далече долу той виждаше малкото градче, където живееха родителите му в непрестанна мисъл за него. Слънцето се спущаше зад хоризонта червено и страшно. Там до него беше застанал един тъмен облак, приличен на грозно чудовище с отворена уста, което искаше да глътне тая нажежена топка.

Ян Бибиян гледаше, смучеше цигарата и не усещаше ни страх, ни

жал. Сладко зашеметен от упойката на тютюна, лежеше неподвижен и не помисляше ни за градчето си, ни за майка си, ни за нищо. Лек планински вятър милваше сухото му лице, но той не усещаше студенината му.

А Фют лежеше край него и го гледаше с една не много хубава усмивка.

В царството на злото

Ян Бибиян пушеше упоителната цигара и се унасяше. Нещо сладостно замъгляваше празнотата на главата му, в ушите му звънеше приятен звън. Една сладка отпадналост обхващаше цялото му тяло и дрямка тежеше на клепачите му.

Отведнъж той усети, че лети, че се издига нависоко и наоколо му минават със страшна бързина тъмни облаци. След това той усети, че се спуска леко надолу, в някаква тъмна пропаст. Ян Бибиян се стресна, като че се пробуди от сън. Наистина той помисли, че се пробужда и че навън му се е сторило, че лети. Но когато се огледа наоколо, той се видя върху гърба на Фют, който летеше със страшна сила надолу в някаква пропаст право към центъра на земята.

– Къде? – попита Ян Бибиян приятеля си, но Фют не каза нищо, а ускори своя бърз полет.

Скоро те се понесоха в едно обширно пространство, пълно със странна синя светлина, която излизаше на струи от всички страни. Ян Бибиян видя, че тая светлина иде от някакви чудни лампи и че тия чудни лампи не бяха друго, а очи на огромни вкаменени чудовища. Чуваше се шум като от съскане на хиляди змии и влечуги.

Ян Бибиян се уплаши.

– Фют – извика той, – къде ме водиш?

– Ти си вече в нашето царство, Ян Бибиян. Прости се с другия свят и бъди послушен!

– Фют – извика Ян Бибиян ядосан, – върни ме назад, върни ме назад! Върни ме пак на белия свят!

– Мълчи! – извика Фют.

Тогава Ян Бибиян се разсърди и както седеше върху гърба на дяволчето, посегна назад и го улови за опашката.

– Фют, ако не ме върнеш, ще ти откъсна опашката – извика Ян Бибиян и го стисна здравата.

Ала дяволчето летеше с всичка сила сред тая странна светлина, която идеше от очите на вкаменените чудовища, и съсканията на влечугите ставаха все по-страшни и по-страшни.

Това държане на Фют възмути Ян Бибиян. Гняв изпълни сърцето му и в глинената му глава за първи път се роди мисълта за бедната му майка и за добрия му баща.

И в озлоблението си Ян Бибиян така силно дръпна опашката на Фют, че я изтръгна като фиданка из корен. И като я размаха като камшик, той почна да нанася жестоки удари върху главата на дяволчето.

Фют извика от болка и разтърси гърба си, за да отметне Ян Бибиян, но той се беше хванал за врата му и удряше немилостиво, като викаше:

– Фют, върни ме назад! Инак ще ти изкъртя и рогата!

Тогавя Фют така силно се разтърси, че Ян Бибиян отскочи от гърба му и усети, че пада със страшна сила. Но докато падаше, той чу жалния писък на дяволчето, от който къртеше цялото подземие.

Когато Ян Бибиян падаше надолу, той видя под себе си обширно пространство, по което бяха набучени остри дяволски рога.

– Тук свършвам – каза си Ян Бибиян и затвори очи да не гледа.

Но отведнъж той си спомни за самотната врана, която тъй често го обикаляше и която беше му казала, когато му се случи нещо страшно, да я повика.

И Ян Бибиян извика с всичка сила:

– Га, га, га!

Отведнъж той се намери върху крилето на тая черна врана и почувствува, че тя го носеше към друга страна.

Ян Бибиян се хвана здраво за птицата и през сълзи почна да ѝ говори:

– Мила врано, мила сестро, изведи ме на бял свят, спаси ме!

Птицата извика три пъти „га, га, га“ и влезе в една голяма врата, която се изпреди пред нея като отворена уста.

Пред очите на Ян Бибиян се откри обширен салон, на който и подът, и потонът, и всички стени бяха големи черни огледала.

На средата на тоя салон имаше черен трон. На него кацна враната, свали от гърба си Ян Бибиян и рече:

– Тук е тронът на страшния магьосник Мирилайлай. Аз съм негова пленница и се движа по негова воля.

Ян Бибиян седна на трона и горчиво заплака. Той почна да милва и да целува черната птица, която гледаше мило и жално.

– Мълчи – каза му враната. – Мълчи и не се бой! Докато имаш опашката в ръцете си, никому да се не даваш! Разбра ли?

– Да – каза Ян Бибиян.

– А когато ти потрябвам, пак ме викни – рече враната. – Сега прощавай!

Тя хвъркна и изчезна като сянка.

Ян Бибиян остана сам сред тоя обширен салон от черни огледала,

видя се като буболечка, затворена в голяма черна кутия. Той стисна здраво в ръката си опашката на дяволчето, замахна няколко пъти с нея като с камшик и тръгна из обширната стая.

Пиеше му се вода, но откъде да вземе?

Ян Бибиян се изпречи пред едно от черните огледала и го бутна с ръка. Но като погледна в него, той се видя страшен. Той бе забравил, че носи глинена глава, и сега, като я видя върху раменете си, изтръпна и отчаян се тръшна на пода и почна да реве за своята загубена глава, на която вместо мътни и кални дупки светеха игриви и живи очи, а вместо кални напукани уста цъфтеше като роза сочна уста, гдето се редяха бели зъби, които така хубаво лъсваха, когато се смееше.

– Дяволи проклети, върнете ми главата – викаше Ян Бибиян, – върнете ми моята жива, хубава глава!...

И той риташе с крака и се тръшкаше по пода като заклана кокошка.

Отведнъж той се изправи и в огледалото се изпречи пак той, но върху раменете му нямаше вече калната глава. Наместо нея стоеше някаква магарешка муцуна с дълги уши.

Като се видя, Ян Бибиян побягна. Изпречи се пред другата огледална стена. Там се видя с кучешка глава. Той затича от огледало на огледало и навсякъде се виждаше с различна глава: с глава на коза, с глава на котка, с глава на маймуна, на лисица, с глава на гущер, на змия и на жаба.

Тогава Ян Бибиян размаха дяволската опашка и почна да удря тия грамадни огледала и да ги чупи. Те се разбиваха на едри парчета, падаха с шум, но отведнъж пак отиваха на мястото си и огледалото пак ставаше здраво, както си беше.

Ян Бибиян дълго чупи и блъска страшните огледала. Най-последно уморен и съсипан, падна на пода и заспа.

ЧУДНИЯТ СЪН

Ян Бибиан заспа като упоен от някакви магически билки. Той лежеше по гръб върху огледалния под и яко стискаше в ръце откъснатата опашка на дяволчето. Той дишаше силно, с широко отворена уста, и от време на време въздишаше дълбоко, като че се освобождаваше от някакъв товар или като че си спомняше за нещо хубаво, хубаво, но отдавна загубено.

От време на време някакво безпокойство бърчеше челото му и той риташе силно с крак и още по-яко стискаше опашката в ръцете си.

Ян Бибиан сънуваше. Изпърво той навлезе в някаква буйна мътна река, която с голяма сила го понесе през камъни и скали и почна да го блъска от бряг на бряг.

– Помощ, помощ! – извика Ян Бибиан, но наоколо нямаше никой и гласът му се заглуши от бесния шум на реката.

Той простираше ръце да се хване за някой камък или за някой корен, ала всяко нещо, към което посегнеше, бягаше далече от него. А реката ставаше по-голяма и по-силна. Тялото го болеше от ударите по камъните, а глинената му глава се размиваше от водата и страшно беше, че ще се отлепи от тялото му. Тогава Ян Бибиан ще остане без глава. Той с усилие я вдигаше над водата, като искаше да я запази, но тя тежеше и не се покоряваше на волята му.

А вълните на бясната река го блъскаха и го носеха бързо надоле между чудни брегове, по които се мяркаха примамливи картини. Там, по някаква вита пътека, между разцъфнали дървета, между хубави зелени ливади, прошарени от цветя, минават връстниците на Ян Бибиан – момчета и момичета, мили, хубави, чистички, с блестящи и добри очи, с книжки в ръка, отиват на училище. По-нататък трудолюбив орач държи оралото, пори мъжки земята и пее. От другата страна – зелена поляна, сред поляната – кичесто дърво, а около него, облечени празнично, играят весели момичета, окичени с цветя, и се провикват радостно. По-нататък – малко селце, осветено от слънцето, сред селцето – черква. На нея блещи кръст, а по широкия път край нея върви майка му скръбна, сломена и шепне името на пропадналото си дете.

– Мамо, майко! – виква Ян Бибиан с всичка сила и протяга ръце към нея, ала нейният образ се отдалечава и изчезва.

Там горе от една висока планина се спуща човек и кара натоварено

с дръвца магаре. Ян Бибиян го познава отдалече. Това е татко му, прегърбен, остарял, с пресъхнали от плач очи.

– Татко, татко! – виква Ян Бибиян. Но образът бързо изчезва.

Реката бухти и го носи... Тя се устремява право към една планина. Той я познава. познава всички върхове. Това е тяхната планина. Ето под нея тяхното градче. Хубаво слънце пече над сиромашките покриви. Из кривите улички излизат хора и бързат на работа. Скворци хвъркат високо над тополите, които обграждат голямото бяло училище, и детски гласове весело ги приветствуват.

Реката го носи все по-близо и по-близо и най-после бух – изхвърля го на една широка поляна и заминава със страшен шум нататък.

Ян Бибиян е спасен. Той разглежда наоколо. Всичко му е познато. Той е при техния град. Макар уморен, съсипан и мокър, той се изправя на краката си и тръгва.

Но отведнъж спира. Той вижда грънчарницата на чичо Горчилан, а пред нея стои прав, така както го видя пръв път, глиненият Калчо, с глава, която Ян Бибиян позна отведнъж – неговата собствена глава.

Гняв изпълни сърцето на Ян Бибиян.

Той се отправи с бързи крачки и със свити юмруци към спокойния Калчо, изпречи се пред него и извика:

– Дай ми главата!...

Ала собствената глава на Ян Бибиян му се изсмя и рече:

– На тебе ти прилича глава от кал. Ти не си достоен да носиш човешка глава. А и мене с Калчо ми е по-добре.

– Главата ми! – извика още по-силно Ян Бибиян. – Искам си главата! Вземи си калната! Тя ми тежи.

Ян Бибиян се развика и разплака така силно, че се пробуди.

И като отвори очи, той се видя пак в страшната зала с черните огледала. До него стоеше черната врана с жални очи и нежно оправяше с човката си косите му.

Ян Бибиян посегна, па прегърна тая черна птица и заплака с дълбоки хълцания.

– Ян Бибиян, не плачи! – каза му враната. – Докато дършиш в ръцете си опашката на дяволчето, не се бой от нищо! Но ако я изпуснеш, ти си изгубен.

И враната изчезна пак.

Къде попадна Ян Бибиян

Ян Бибиян дълго ходи из черната огледална зала. Той се мъчеше да намери някаква врата. Искаше му се час по-скоро да излезе оттук. При това почна да го мъчи жажда.

А наоколо царуваше страшна тишина и самотност. Никакъв шум, никакъв звук не идеше отникъде. Ян Бибиян чуваше дори собствените си стъпки. В залата владееше някакъв синкав полумрак и той не можеше да разбере ден ли е, нощ ли е. Вътре нямаше никакви предмети. Само черният трон се издигаше сред тая пуста зала. Ян Бибиян се вгледа в тоя трон и видя, че горният край на облегалото му е украсен с някакви стъклени ръце, които се простираха звездообразно и сочеха към всички посоки. От тия стъклени ръце излизаше особеното синьо сияние, което причиняваше тоя синкав полумрак. На всяка от тия ръце имаше надписи. Ян Бибиян почна да чете:

„Ляво“, „дясно“, „право“,
 „горе“, „долу“, „тук“
 „стой“, „мисли“, „пази се“

От тия надписи Ян Бибиян нищо не можеше да разбере. Още повече че „ляво“ пишеше на ръката, която сочи надясно, „дясно“ пишеше на ръката, която сочи наляво, „горе“ пишеше на ръката, която сочи надолу, и „долу“ пишеше на ръката, която сочи нагоре.

Ян Бибиян изтръпна от страх. Той разбра, че е попаднал някъде, откъдето не може вече да излезе. И той турна ръце на лицето си и почна да плаче. Сълзи обилно капеха от очите му и хлипания задушаваша гърдите му. Сълзите му капеха върху огледалния под и тупкаха като зърна от разсипана леща. Това се видя чудно на Ян Бибиян. Той наведе глава и погледна пода. Там, близо до краката му, бе се образувала малка тънка вадичка от неговите горещи сълзи и тая вадичка при движението си бе написала: „Ян Бибиян, върви след нас, не бой се!“

Ян Бибиян се разплака още повече и тръгна по следите на тая изплакана рекичка. Тя пълзеше бавно, но нейните малки криволички пишеша на стих:

След нас върви, момче, не бой се!
 Ние извираме от сърцето,

измиваме душата от мъка,
оросяваме я, освежаваме я,
както пролетта освежава цветята.
Който не е плакал така,
сърцето му е сух камък варовник,
душата му е двор, пълен със смет.
Който плаче, той е очистен
като простишко цвете полско,
което не знае що е зло...
След нас върви, момче, не бой се!
Пътят ни ще ти покаже
къде се намираш ти...

Това писмо от сълзите на Ян Бибиян се редеше върху черното стъкло на пода като бисерна огърлица. Ян Бибиян го следеше с учудване и надежда, докато стигна до средата на срещната стена. Тук писмото свърши и сълзите почнаха да се редят като многоточие, докато стигнаха една рязка черта, която Ян Бибиян дотогава не бе забелязал. Като разгледа внимателно, той видя, че тая черта се очертава върху черното огледало във вид на врата. понеже той искаше час по-скоро да избяга оттук и да се спаси, без много-много да му мисли, натисна силно с ръце. И наистина пред него се отвори врата и през нея видя обширна гола пустиня, покрита с пясък, блеснала от някаква ослепителна светлина. Ян Бибиян излезе и застана смаян. От двете му страни бяха безброй врати, боядисани с различни бои – червени, зелени, сини, черни, бели. И над всяка врата стоеше огромен надпис. Ян Бибиян се обърна да види какъв надпис има над вратата, из която току-що беше излязъл. И като вдигна глава, той прочете: „Великият магьосник Мирилайлай.“

Над съседната врата, боядисана с черно, Ян Бибиян с ужас прочете:
„Царство на дяволите“.

Но той бързо се успокои, като разбра, че не е в това царство. Ала изплашен да не попадне там, той поиска да се върне назад. В това време откъм царството на дяволите се чу някакъв шум и говор. Ян Бибиян се спря, за да чуе какво става там. Тоя говор скоро се превърна на крясък и страшен вик. След това се чуха удари. Навярно биеха някого, защото се понесе ужасен рев. Като се вслуша по-добре, Ян Бибиян позна по тоя писък гласа на своя приятел Фют. Любопитството го накара да се приближи до черната врата, зад която се чуваше страшният вик на Фют и силните удари от камшик, които се нанасяха по неговия гръб.

– Олеле, олеле, пуснете ме! – реवेशе Фют така силно, че дори вратата трепереше.

– Къде ти е опашката? Къде ти е опашката? – крещеше някакъв страшен дебел глас, който приличаше на лъвско рикание. И след всеки въпрос се чуваше удар от камшик.

– Олеле, не ме бийте, обещавам, че всичко ще направя, но ще взема опашката си пак назад!

– Знаеш ли ти, черни сине, че докато има в човешки ръце макар само една дяволска опашка, нашата работа е свършена: ние ставаме безсилни да правим зло и не можем да се движим по земния свят.

Така реवेशе страшният глас, който се прекъсваше от ударите на камшика.

– Ще си взема пак опашката – реवेशе Фют. – Пуснете ме да намеря Ян Бибиян, аз ще го излъжа и пак ще си взема опашката! Той няма да избегне от ръцете ми!

– Как ще я вземеш? – гърмеше страшният глас. – Ян Бибиян е в царството на великия магьосник. Защо го остави там, глупаво дяволче?

И камшикът пак заплющя.

– От болки сбърках вратата – чу се изнемощелият глас на Фют. – Но аз ще го намеря пак, пуснете ме!

Ян Бибиян слушаше всичко със затаен дъх и сърцето му биеше силно.

Някаква радост, хубава радост, каквато той никога не беше усещал, пълнеше душата му, в него се раждаше и едно голямо желание да се спаси. Той разбра, че докато има дяволската опашка в себе си, държи заключени и обезсилени всички дяволи. И реши да я пази здраво и да не я дава никога и никому.

Ала като погледна в ръцете си, той видя, че тя не е у него. Ян Бибиян подскочи като ужилен и се върна назад през вратата, от която бе излязъл.

Чудната книга

Когато Ян Бибиян влезе отново в черния огледален салон да търси опашката на дяволчето, той остана изумен и отначало много се уплаши. Тук, где то царуваше страшно мълчание, где то не бе се мярало никакво живо същество, сега той видя страшен човек. Това беше един старец с бяла брада, дълга до пода, с червена широка наметка на плещите си. Той носеше в ръце грамадна книга. Такава голяма книга Ян Бибиян никога не беше виждал.

Тоя чудноват старец вървеше бавно, като че дебнеше някого. Тъкмо когато Ян Бибиян притваряше вратата зад себе си, старецът се навее да вземе нещо от земята. Това беше дяволската опашка, която Ян Бибиян бе изпуснал и оставил тук.

Ян Бибиян не остави да му вземат опашката. Той се хвърли срещу стареца, бутна го назад, хвърли се на пода и с цялото си тяло легна върху опашката и я натисна здравата. Той очакваше, че старецът ще води борба с него, и затова здраво стисна опашката в ръка, като си каза:

– Ще умра, но опашката не давам!

Ала старецът не само че не искаше да води борба, а се уплаши много от внезапното нападение на Ян Бибиян, извика силно, изтърва огромната книга, побягна и изчезна, като че потъна в земята.

Ян Бибиян разгледа наоколо и като видя, че няма никой и че в черния салон настъпи тишина, взе опашката и стана. И за да не изгуби вече тая скъпоценна опашка, той я препаса отдолу под ризата си и хубаво се закопча.

Но самотата тоя път му се видя страшна. Желанието да се махне от тук загриза сърцето му. При това той огладня, а най-страшното бе, че ожадня. Така силно му се допи вода, както никога досега не му се е пило.

И като не знаеше какво да прави, той си спомни за черната врана, която толкова пъти му даваше съвети, и извика:

– Га, га, га!

Отведнъж из черния салон се разнесе рязък шум от криле и черната врана кацна на трона.

– Жаден съм – извика Ян Бибиян.

Още неизрекъл последните думи, враната изчезна. И след малко тя донесе в човката си една орехова черупка, пълна с вода.

Ян Бибиян бързо изпи тая малка глътчица и жаждата му мина веднага.

– Гладен съм – каза след това Ян Бибиян.

Враната пак изчезна. След малко тя отново се върна, като носеше в човката си едно гроздено зърно.

Ян Бибиян грабна зърното и го изяде. И веднага усети, че е наситен.

Тогава той падна на колене пред враната и почна жално да ѝ благодари и да ѝ се моли:

– Черна врано, непозната сестрице, коя си, каква си – не знам, но понеже се грижиш за мене, спаси ме оттук! Избави ме! Искам да изляза пак на земния свят, да намеря главата си и да се върна при родителите си, за които ми е много мъчно и които знам, че много страдат за мене.

Враната наведе замислено глава, очите ѝ станаха тъжни. Тя се обърна към книгата, която странният старец изпусна на пода, посочи я с глава и каза:

– Чети тая книга и когато я прочетеш цялата, тогава ще се спасиш!

Като каза това, враната пак изчезна, сякаш потъна в земята.

Ян Бибиян остана пак сам. Обкръжи го пак страшната тишина. Той се приближи до голямата книга, която лежеше на пода, и прочете заглавието ѝ. С големи златни букви върху сребърната подвързия, обсипана с брилянти, бисери и всякакви безценни камъни, пишеше: „*Аз съм книгата на живота*“, а под това заглавие пишеше по-ситно: „Който ме чете – не ожаднява, който ме изучи – не огладнява“.

Какво можеше да прави тук Ян Бибиян! Самичък, изгубен сред тая тишина, той би се пукнал от скука. И той отвори голямата книга и се зачете. Най-първо той се почуди на странното писмо. Буквите в тая книга бяха малки живи човечета, които, наредени едно до друго, образуваха думи, редове и страници. Всички тия малки човечета бяха хубави, весели и облечени в разноцветни, пъстри облекла. Някои от тях се смееха, други плачеха, трети се плезеха, четвърти се блещеха. При все това Ян Бибиян разбираше тия букви, това писмо му се хареса, всяко от тия човечета му стана познато.

И той се увлече в четене.

Отначало четеше тихо, на ума си, после почна шепнешком и най-после гласно.

В тая книга бяха написани чудни приказки. В нея се разправяше за живота на разни хора от всички времена, от всички страни, от всички народи и от всички раси. Тук се разправяше за вечната борба на хората с

природата, за техния вечен труд да изкарат прехраната си, да се издигнат, да станат по-богати и по-добри. Тия приказки бяха толкова увлекателни, че Ян Бибиян четеше неуморно, без да вдигне глава.

Когато прехвърли така няколко страници, той внезапно се спря, защото между два листа намери дебел слой влажна пръст. Той изтърси тая пръст на купчина пред себе си и пак почна да чете. Ала между други два листа той намери няколко житни зърна. Ян Бибиян изтърси тия житни зърна върху купчинката пръст и като повдигна глава, усети, че е гладен.

– Ах! – въздъхна Ян Бибиян.

Тогава две букви, А и Б, изскочиха бързо из книгата, разтичаха се насам-натам из залата, излязоха из една малка, колкото дупката на ключалката врата и след малко се върнаха, като носеха в ръцете си големи блюда, пълни с най-хубаво ядене.

– Заповядай, Ян Бибиян!

– Благодаря ви, А и Б! – каза Ян Бибиян, като пое ястията.

А и Б се изправиха пред него, а той почна да се храни с такъв апетит, че буквите-прислужници отстъпиха настрана от страх да не бъдат погълнати заедно с вкусната храна.

Към горния свят

Колко време чете Ян Бибиан тая грамадна книга, той не можа да разбере, защото не знаеше кога е ден, кога е нощ. При това той толкова се увлече в нея, че не усети как хвъркна времето. Когато прочете последната страница, книгата изчезна, като че никога не е била тук.

Ян Бибиан тогава се изправи, поразкърши тялото си и тръгна да се поразходи из салона, все още шеметен от възшебната книга, която прочете. Като се погледна в огледалната стена, той видя, че е пораснал с десетина сантиметра.

След прочитане на книгата Ян Бибиан се ободри. Страхът, който го беше обзел, като попадна тук, му премина и душата му се изпълни с надежда.

От книгата той беше разбрал, че човек, каквито грешки и да прави в живота, може да ги поправи, стига да има воля и смелост. Каквото зло и да се случи на човека, той може да се бори с него и да го надделее.

Няма тежко положение, от което не може да се излезе, стига да има човек смелост и постоянство да се бори със злото и с пречките и да върви напред всякога смел, всякога горд, всякога пълен с надежда.

И Ян Бибиан, който досега беше роб и подчинен, реши да се спаси, да излезе оттука, да намери главата си и да се върне при родителите си.

И той почна да обмисля разни планове. И като се разхождаше из този стъклен салон, той почна да си представлява интересните приключения, които може да му се случат, и как ще се справи с тях. Облада го смелост и той почна да свири с уста, а после викна, та запя:

Не ме е вече страх
от нищо на света,
освободен кат орел
оттук ще излетя!

Гласът на Ян Бибиан силно и свободно заехтя в пустотата. Черните огледала затрепераха и зазвънтяха. Това насърчи още повече Ян Бибиан. Той искаше да изпочупи със силата на главата си тия черни стъклени стени и викна по-силно:

Проклетата магия,
що ме доведе тук,
ще бъде победена
на дявола напук!

Стъклените стени почнаха да трещят и се пукат като от земетресение. Стаята светна и почна да трепти.

Отведнъж по всички четири стени се отвориха бързо малки вратички и през тях, разтреперани от страх, се втурнаха някакви малки човечета, облечени в разноцветни дрехи, паднаха на колене пред Ян Бибиян и с умоляващ глас почнаха да викат:

– Ян Бибиян, млъкни, не викай! Не пей, че ще събудиш нашия господар, великия магьосник Мирилайлай.

Ян Бибиян извади бързо от пазухата си дяволската опашка, размаха я гневно и извика:

– Проклет да бъде вашият Мирилайлай, изведете ме оттук или ще ви избия всичките!

При вида на дяволската опашка малките човечета изпищяха ужасени и попадаха върху пода като мъртви.

– Станете! – викна Ян Бибиян. – Изведете ме оттук!

Ала малките шарени човечета не мърдаха. Те лежаха вцепенени от ужас. Само малките им очички, ококорени от страх, безсмислено мърдаха.

– Станете! – викна още по-силно Ян Бибиян. – Заведете ме при вашия Мирилайлай!

Малките човечета почнаха да се гърчат и да се свиват на малки топчета, прилични на таралежчета без бодли.

Ян Бибиян, като видя тия безпомощни малки човечета, се разсмя. Той скри опашката пак под мишницата, наведе се, хвана за яката едно от тях, вдигна го като врабче и почна да го разглежда.

Тогава всички други, които бяха се свили на пода, рипнаха и почнаха да бягат с писък към малките вратички, където бързо изчезнаха.

– Олеле, Ян Бибиян, моля ти се, пусни ме! – извика уловеното човече.

– Не бой се! – каза Ян Бибиян, – кажи ми само как мога да изляза оттук!

– Не знам, не знам! – извика човечето.

– Не бой се! – усмихна му се Ян Бибиян, като го видя, че трепери.

– Страх ме е от дяволската опашка, Ян Бибиан. В нашето царство за най-страшно се смята дяволската опашка. Великият Мирилайлай отдавна търси такава опашка, за да я обезсили с магиите си, но не е могъл да намери. Той много се бои от нея, но ако ти му дадеш само едно косъмче, той ще те пусне оттук.

– Заведи ме при Мирилайлай! – извика Ян Бибиан. – Няма нищо да ти сторя.

– Ще те заведа, Ян Бибиан, само ме пусни.

– Добре, но ако побегнеш, ще те набия с опашката.

– Пусни ме, Ян Бибиан, няма да те излъжа!

Ян Бибиан пусна малкото човече.

– Върви след мен! – извика то и като наближи до една от стъклените стени, намери една малка колкото точка дупчица, вкара в нея едно ключенце, малко колкото игла, и натисна. Отведнъж цялата стена се откряна като врата и пред Ян Бибиан се изпречи безкрайна гора, която миришеше на люляк. Небето над нея бе синьо, слънцето грееше хубаво. Навред се чуваха весели птичи гласове.

Малкото човече, като се видя нашироко, побягна и се скри в гората.

Ян Бибиан помисли, че е спасен, че това е горният свят, който той отдавна бе оставил и тръгна по първата пътека, която му се изпречи. Отведнъж и гората тръгна и се отдалечи. Той забърза да я догони – и тя забърза пред него.

Но Ян Бибиан не се уплаши. Той извади опашката, замахна с нея и извика към гората:

– Стой!

Гората се спря. Ян Бибиан навлезе в нея.

Из гъстия буренак се преплитаха много пътеки. Без да му мисли, той тръгна по най-правата. Като вървя доста по нея, пред него се изпречиха три чешми, от които струеше бистра студена вода.

Ян Бибиан беше жаден. Той се спря пред първата чешма и се наведе да пие. Ала веднага водата се превърна на желязо.

Ян Бибиан се наведе да пие от втората, но тя се превърна на злато. Третата се превърна на сребро.

Ян Бибиан се упути по-нататък. Отведнъж над него изграка черната врана и извика:

– Ян Бибиан, не върви по този път! Ела с мене да те заведа при Мирилайлай!

Враната тръгна напред и Ян Бибиан тръгна след нея. Скоро в гората се показа пушек. Когато се приближиха, Ян Бибиан видя същия

старец, който бе забравил голямата книга, че седи пред един силен огън и бърка с дълга лъжица в една глинена тенджера, поставена на огъня.

Мирилайлай

Великият магьосник Мирилайлай, потънал в размишления и унусен в работата си, не обърна никакво внимание на Ян Бибиян. Той от време на време бъркаше с лъжицата в голямата тенджерата, от която излизаха разноцветни пари, и шепнеше някакви наричания. Челото му беше смръщено и бледо. Бялата му брада падаше върху земята като бяла кърпа, а очите му гледаха съсредоточено в огъня.

Ян Бибиян, който беше преживял толкова странни работи, гледаше без страх великия магьосник. Поиска му се дори да ритне и да катурне голямата тенджерата, от която излизаше нетърпима миризма.

– Мирилайлай – извика Ян Бибиян, – освободи ме отук!

Гласът му прозвуча смело и решително.

Мирилайлай се обърна стреснат от тоя смел глас и очите му заискриха гневно.

– Ян Бибиян, ти си мой пленник! От голямата книга на мъдростта ти не научи ли, че човек със собствени усилия трябва да се спаси?

Мирилайлай се изправи и отведнъж порасна толкова високо, че Ян Бибиян, за да го погледне в очите, трябваше да си вдигне главата нагоре.

– Ян Бибиян, аз ще те сваря в тенджерата и ти ще излезеш отука, преобразен на пара.

– Пшт! – изкряска силно Мирилайлай, като видя черната врана, която стоеше до Ян Бибиян, – махни се, проклета, от очите ми!

Враната се вдигна, погледна жално Ян Бибиян и отлетя покорно.

Мирилайлай посегна с дългата си ръка към шията на Ян Бибиян, като разтвори пръсти да го сграбчи.

Ян Бибиян отскочи настрана, извади изпод мишницата си дяволската опашка и я вдигна заканително.

Отведнъж великият магьосник Мирилайлай почна да се смалява и стана малък, по-малък от Ян Бибиян. Лицето му се изкриви от страх, очите му се ококориха и зъбите му почнаха да тракат.

– Милост, милост! – извика жално Мирилайлай. – Пощадете ме, Ян Бибиян!

В това време огънят угасна. Парите, които излизаха от тенджерата, спряха и от нея изпълзяха със страшно шипене три огромни змии, които бързо пропълзяха във високите бурени наоколо и се изгубиха.

– Изведи ме оттук! – извика Ян Бибиян. – Изведи ме или ще те убия!

Ян Бибиян вдигна опашката над главата на изплашения Мирилайлай.

– Не ме бий! Спри ръката си, Ян Бибиян, защото злото, което ще направиш на мене, ще бъде двойно по-голямо за тебе! Ако ти ме убиеш, всички врати ще се заключат, всички води ще пресъхнат, тая зелена гора ще се превърне в пустиня и ти ще умреш от глад и жажда. И ничия сила не може да те спаси оттук. Скрый дяволската опашка и аз ще ти помогна!

Ян Бибиян прибра пак в пазухата си дяволската опашка. Отведнъж Мирилайлай почна да расте и за няколко мига порасна колкото един обикновен човек.

– Изведи ме оттук! – каза заповеднически Ян Бибиян.

– Ян Бибиян – рече великият магьосник Мирилайлай, – ти имаш дяволска опашка, в която се крие страшна сила. Тя действува над магьосниците съкрушително. Тук с нея и ти си силен, но ако излезеш между хората, тя ще ти носи само нещастие. Дай я на мене и аз ще те изведа оттук!

Ян Бибиян се замисли. Желанието му да излезе оттук беше така силно! И ако цената на неговата свобода е една дяволска опашка, защо да не я даде? Добре.

Но като погледна как лукаво надничаха изпод големите вежди безцветните очи на Мирилайлай, Ян Бибиян се сепна. „Не, никога няма да я дам – рече в себе си той. – Разбрах нейната сила в това царство на магите и не искам да остана без нея.“

– Решавай бързо, Ян Бибиян! – каза магьосникът.

И като вдигна ръце, той почна да вика високо:

– У-у, у-у!...

Отведнъж гората се изпълни със страшен шум и тичешком почнаха да пристигат хиляди малки човечета, облечени в пъстроцветни облекла. Те се струпяха смирено около магьосника и около Ян Бибиян, изпълниха цялата гора наоколо и замълчаха очаквателно.

– Стълбата! – извика заповеднически Мирилайлай.- Донесете стълбата!

Малките човечета се спуснаха из гората и изчезнаха. Скоро те се върнаха, като влачеха една голяма стълба, края на която Ян Бибиян не можеше да види.

– Изправете я! – заповяда Мирилайлай.

Малките човечета се залепиха около стълбата като мравки и почнаха бързо да я вдигат нагоре. Те изправиха единия край, който вече се изгуби нагоре във височината, а другият край все още не беше се показал.

– Ето по тая стълба ти ще излезеш на белия свят – каза Мирилайлай, като се обърна към Ян Бибиян. – Ще пътуваш по нея девет дена. Дай опашката и добър ти път!

– Не – каза Ян Бибиян, – когато изляза горе, аз ще ти пусна опашката оттам.

– С дяволската опашка няма да те пусна по нея! – рече твърдо Мирилайлай.

– Тогава изпрати ме догоре! – рече Ян Бибиян. – На последното стъпало ти ще получиш опашката.

– Стар съм и не мога да се качвам – каза жално магьосникът.

Тогава Ян Бибиян, като видя възправената стълба, извади дяволската опашка и я размаха наляво и надясно с всичка сила.

Малките човечета с писък се разбягаха, а тия, които бяха по нея, паднаха вцепенени по местата си. Великият магьосник Мирилайлай пак се сниши и стана по-малък от Ян Бибиян.

Тогава Ян Бибиян се хвана за възправената стълба и почна да се качва по нея с бързина на котка, като дършеше в ръката си здраво дяволската опашка.

Колко време вървя Ян Бибиян, не можа да разбере. Но когато погледна надолу, той не виждаше вече нищо. Горният край на стълбата още не се виждаше. Тогава, уморен, Ян Бибиян скри опашката под мишницата си и седна на едно стъпало да си почине.

Отведнъж в дълбочината под него той чу страшен шум и крясък, стълбата се залюля със страшна сила и почна да се свлича. Ян Бибиян отхвъркна в пространството и почна да пада.

– Га-га-га! – викна той, като се сети за враната.

Отведнъж той усети как черната птица се завря под него и го понесе на крилата си.

Желязната гора

Ян Бибиян се хвана здраво за гърба на враната и почна горещо да ѝ благодари. Тя се обърна към него и му даде знак да мълчи.

Тя навлезе в някаква синкава мъгла, прилична на дим. Ян Бибиян не виждаше нищо наоколо. Изгуби се от погледа му и голямата стълба, и гората, и обширното пространство, което той бе видял под себе си, като се качваше по стълбата. До ухото му не стигаше никакъв звук. Стана тихо и страшно. Той искаше да попита враната къде го носи, но не смееше да проговори. Само мисълта, че враната го е спасявала толкова пъти, му даваше надежда.

Отведнъж наоколо се изясни. Синята мъгла остана далече зад тях и Ян Бибиян видя, че се носят над едно голямо езеро, краят на което не се виждаше. Водата на това езеро беше черна като мастило. Тя се плискаше, вълнуваше се и големите талози страшно бучаха. След това развълнувано езеро плуваха два кораба: единият – бял, другият – червен.

Върху палубата на червения кораб Ян Бибиян съгледа великия магьосник Мирилайлай. Той седеше потънал в меко канапе и с далекоглед, отправен нагоре, следеше черната птица, която носеше Ян Бибиян. Около него на палубата седяха стотина малки човечета, гледаха господаря си право в лицето и чакаха заповеди.

Белият кораб като че беше пуст. Той вървеше без посока и без управление, люшката се насам-натам из вълните, от време на време се губеше между тях и отново пак се показваше.

Към тоя бял кораб се устреми с всичка сила черната врана и кацна върху палубата му с товара си. Щом слезе там, Ян Бибиян видя, че Мирилайлай отправи далекогледа си към него. Отведнъж тъмните води се разиграха още по-страшно. Като черни планини почнаха да растат вълните и със страшен рев се спуснаха към белия кораб.

– Не бой се, Ян Бибиян! – извика враната. – Докато имаш в себе си дяволската опашка, не се бой!

И тя се вдигна високо над черното езеро, отлетя и остави Ян Бибиян самичък. Корабът беше пуст. Вълните почнаха да си играят с него и да го подмятат като треска. Черната вода плискаше и го заливаше цял. Ян Бибиян се измокри до костите. Той съблече дрехите си и ги остави в едно малко долапче, гдето не влизаше вода, като уви грижливо в ризата си дяволската опашка.

Изведнъж изпод палубата на кораба наизскачаха стотина малки човечета. Едни от тях наобиколиха Ян Бибиан, а други се спуснаха към долапчето, да му вземат дрехите.

– Най-напред вземете опашката! – развикаха се някои от слугите на Мирилайлай.

Ян Бибиан изтръпна. Той разбра, че тия малки човечета са дошли да му вземат опашката, ритна няколко от тях, прескочи ги и грабна ризата си от долапчето. Със светкавична бързина той извади оттам опашката и замахна над главите на малките човечета. Те се разбягаха подплашени, почнаха да пишат и да охкат. Някои се хвърлиха в езерото, други паднаха като умрели на пода. Трети изчезнаха като мишки из малките пукнатини.

Ян Бибиан размаха опашката над разярените води и отведнъж те утихнаха като по заповед. Тогава той обърна опашката към червения кораб на Мирилайлай.

Изведнъж Мирилайлай изпусна далекогледа от ръцете си, изплъзна се от креслото, в което беше потънал, и падна.

– Пощади ме, Ян Бибиан! – извика високо той, като протегна ръце към белия кораб. – Скрый опашката и кажи какво искаш!

– Изведи ме от това мътно езеро – извика Ян Бибиан – и тогава ще видим!

Магьосникът се изправи на палубата и направи някакъв знак над водата. Отведнъж двата кораба тихо и спокойно заплуваха по една посока. Скоро се показва брегът и корабите спряха там. Ян Бибиан бързо скочи на пясъка и се затича към червения кароб, който бе спрял на брега, далече от белия.

Мирилайлай бе се изправил на него цял треперещ. Малките човечета, които го обкръжаваха, бяха се свили наоколо като таралежчета.

– Всички долу! – заповяда Ян Бибиан и удари кораба с опашката.

Мирилайлай скочи на пясъка и падна на колене. Малките човечета почнаха да се търкалят като топки и да падат на пясъка около господаря си, великия магьосник.

– Станете! – извика Ян Бибиан.

Мирилайлай се изправи. Изправиха се и малките човечета, уплашени и треперещи.

– Ян Бибиан, скрий опашката и не говори! – каза умолително Мирилайлай. – Оттук почва царството на великото мълчание. Тук всяка дума е излишна. Тук работи само мисълта. В тая вечна тишина размишлението може да изгради план на спасение или на вечна погибел. Ела с

мене, Ян Бибиян, и там размисли – ще ми дадеш ли опашката, за да се спасиш, или ще се луташ тук, без да видиш някога земния свят, като попадаш от зло на по-голямо зло. Ян Бибиян, скрий опашката и върви след мене!

Мирилайлай даде някакъв знак на малките човечета да се махнат. Отведнъж те изчезнаха.

– Върви след мене, Ян Бибиян! – каза Мирилайлай и тръгна напред. Ян Бибиян тръгна след магьосника.

Скоро пред очите на Ян Бибиян се изпречи една грамадна суха гора с големи странни дървета, които вдигаха нагоре като ръце сухите си клони.

Като навлязоха в гората, Ян Бибиян видя, че всички тия дървета са железни. Тревите и бурените из нея бяха също железни. Пътеката, която криволичеше из тая гора и по която те тръгнаха, беше постлана с черен железен пясък.

Но най-страшното беше, че клоните на всички дървета в тая железна гора бяха натежали от накачалите по тях железни птици, които стояха неподвижно и мълчаливо. Само очите им бяха живи и гледаха жално, като че искаха да кажат нещо.

Ян Бибиян вървеше след Мирилайлай като сънен. Струваше му се, че е упоен от някаква сладка упойка. Не му се говореше и той си спомни всичко, което е преживял. И когато в паметта му се изпречи милият образ на неговата майка, която той много обичаше, той въздъхна дълбоко. Тая въздишка засега като ветрец тънките железни клонки и те изсвириха жално като струните на цигулка.

Унесен в мисли, Ян Бибиян незабелязано отпусна ръце и вървеше като замаян. Когато погледна пред себе си, Мирилайлай беше се вече отдалечил и вървеше с едри стъпки напред. Неговата фигура беше по-расла и той изглеждаше като великан.

– Стой! – извика Ян Бибиян и вдигна отпуснатата си ръка, в която държеше опашката.

Мирилайлай спря и отново се намали колкото ръста на Ян Бибиян.

Видът на тия жални птици, които бяха накацали по железните дървета, измъчваше Ян Бибиян. Поиска му се да ги раздвижи и той удари с опашката стъблото на едно дърво. От тоя удар по гората се понесе тихо, жално железно стенание като вик, изтръгнат от душите на някакви далечни мъченици.

Отведнъж сред гората се изпречи един голям железен палат, мрачно здание без никакви прозорци. Мирилайлай се покачи по стъпалата,

които водеха към една тежка желязна врата.

Вратата се отвори сякаш от някоя невидима сила и Мирилайлай тръгна бързо към нея. Вратата със страшен трясък се затвори пак и Ян Бибиян остана отвън.

Лю-лю

Когато Ян Бибиян се намери пред тежката желязна врата, която с трясък се затвори пред носа му, той разбра, че Мирилайлэй отново го излъга.

В същото време над цялата желязна гора настана мрак. Излезе страшна буря. Жално закънтяха железните дървета. Неподвижните птици, които бяха накацали по тях, записаха и заплакаха с такива отчаяни гласове, че на Ян Бибиян му настръхна косата. Ослепителни светкавици една след друга западаха със страшна сила и като огнени мечове разсичаха мрака. Гръмове и трясъци раздрусваха всичко; железният палат закънтят като огромна камбана. Отведнъж се изсипа дъжд като из ведро. Стъпалата, на които стоеше Ян Бибиян, се разклатиха, почнаха лудо да подскачат и го отхвърлиха със сила върху железния пясък. Потекоха порои и почнаха бързо-бързо да заливат всичко.

Ян Бибиян се сбърка и уплаши.

Той почна да тича насам-нататък, да търси място, където да се подслони, ала страшен мрак му пречеше да се оправи и той безпомощен се блъскаше с железните дървета, падаше, ставаше, а поройната вода заливаше всичко като огромна река, която почна да бухти със страшна сила. Тя заля Ян Бибиян до шия, подкоси краката му и го понесе лудо.

Тогава Ян Бибиян се сети за дяволската опашка, която бе скрил в пазухата си. Той я измъкна бързо и започна да удря по мътната вода и по дърветата, о които се блъскаше.

Щом размаха опашката, мракът изчезна, стана светло. Бурята и светкавиците спряха, пороят изтече. В тая магьосана гора настана пак страшна тишина, като че нищо не е ставало.

Ян Бибиян се огледа наоколо. Железният дворец не се виждаше. Единствената пътека, която бе видял в гората, беше изгубена. Той тръгна напосока.

Отведнъж насреща му се изпречи една огромна змия. Тя се спусна към Ян Бибиян, уви се около краката му, проточи главата си към шията му, праметна се около ръката му, в която той държеше дяволската опашка, пристегна я силно и отвори уста да я налапа.

Ян Бибиян, който преживя толкова страхотии, не се уплаши. Той взе опашката със свободната си ръка и нанесе силен удар по опашката на змията, която стягаше краката му. Змията бързо се отпусна от тялото

му и побягна по железния пясък из гората. Ян Бибиян я подгони, като я удряше силно с опашката и тичаше след нея. Скоро пред него се изпречи пак железният дворец, към който бягаше змията. Тя пропълзя бързо по стълбите, после стана съвсем тънка, попълзя по железната врата и се вмъкна вътре през ключовата дупка.

Тогава Ян Бибиян размаха опашката и почна да бие железната врата. Тя с трясък се отвори. Чу се страшен вик. Ян Бибиян влезе вътре, като продължаваше да върти опашката. Змията отведнъж се сви на голямо кълбо и като се тръшна на земята, веднага се преобрази на Мирилайлай, ала сега – толкова висок и едър, че Ян Бибиян стоеше пред него по-нисък от коленете му.

– Ян Бибиян – извика Мирилайлай, – дай ми опашката и аз ще те пусна да излезеш от моето магьосно царство!

– Ти лъжеш! – извика Ян Бибиян, като го удари с опашката.

Отведнъж Мирилайлай се смали и стана по-нисък от Ян Бибиян.

– Не ме бий, Ян Бибиян! – каза умолително Мирилайлай. – не ме бий, защото раните от дяволската опашка няма никога да оздравеят и тогава аз вечно ще те държа тук. Ще те преобърна на желязна птица и ще те прикова на някой клон като тия там, гдето ги виждаш.

Като каза това, Мирилайлай влезе в една друга врата и я тръшна зад себе си.

Ян Бибиян се спусна след него. Но тъкмо мислеше да завърти дяволската опашка, за да разбие и тая врата, чу гласа на Мирилайлай, който призоваваше малките човечета.

Отведнъж те изпълниха цялата стая и цялата гора. Ян Бибиян схвана това от шума, който произвеждаха със стъпките си тия многобройни дребосъчета.

Ян Бибиян приближи вратата, зад която изчезна Мирилайлай, и погледна през ключалката. Около великия магьосник се бяха струпали, чакащи заповеди, неговите покорни човечета, а пред самия него беше се изправил по войнишки техния водач. Той носеше на главата си едно дълго перо, на върха на което имаше три очи. Тия очи се въртяха на всички страни.

– Лю-лю! – каза му заповеднишки Мирилайлай. – Лю-лю, ти, който имаш три въртящи се очи и виждаш три пъти повече от всички, ти, който знаеш моите тайни, дай заповед на люлочетата да хванат Ян Бибиян и да го хвърлят в желязната вода! Нека и той се превърне в желязна птица. Приковете го тогава на някой клон за вечни времена! Ала преди всичко пазете се от опашката, която носи.

– Най-напред ще го упоя с миризма от билки – каза Лю-лю, – тогава ще взема опашката му и ще го хвърля в желязната вода.

– Върви! – каза Мирилайлай и дигна ръка.

Дребосъчетата изчезнаха веднага.

Ян Бибиян отстъпи от вратата и застана в празния салон, готов за отбрана.

Отведнъж пред него се изпречи малкият Лю-лю с пъстрите дрехи, с трите очи на перото, засмян и любезен. Той носеше в ръка едно чудно хубаво цвете и като се поклонил пред Ян Бибиян, каза:

– Неустрашимий Ян Бибиян! Ти, който имаш сила над нас с дяволската опашка – великият магьосник Мирилайлай ти изпраща това цвете в знак на примирие. Той иска да се сдружите. Помириши това цвете в знак на съгласие!

Ян Бибиян, който държеше ръката с дяволската опашка зад себе си, разбра хитростта на Лю-лю. Той посегна да хване цветето, но вместо него хвана здраво ръката на Лю-лю и вдигна опашката.

Лю-лю изпищя и падна като вцепенен, ала Ян Бибиян го изправи, хвана го за раменете и го разтърси силно.

Навън се чуха писъци и виковете:

– Люлючета, бягайте кой къде сvari! Ян Бибиян улови главатаря.

– Мирилайлай, спасявай се! – викаха други.

Вънка стана голяма бъркотия и после всичко утихна.

Тайната на Лю-лю

Лю-лю правеше страшни усилия да се отърве от ръцете на Ян Бибиян, но той го държеше здраво и не искаше да го пусне. Той искаше да изтръгне от него тайните, за които чу от Мирилайлай, и като го разтърсваше силно с ръцете си, викаше заканително:

– Не мърдай или ще те задуша!

Като видя, че не ще може да се отскубне със сила, Лю-лю започна да хитрува:

– Ян Бибиян, моля ти се, пусни ме! Аз съм прост слуга на Мирилайлай, с какво мога да ти бъда полезен? Силите ми са слаби, умът ми е мъничък.

– Ще ми кажеш откъде мога да изляза оттук! – викна Ян Бибиян. – Инак жив няма да те пусна!

– Ще ти кажа, Ян Бибиян, ще ти кажа, само не ме стискай така! Отпусни ръцете си!...

– Казвай скоро!...

– Ти ме изплаши, Ян Бибиян. Всичко, всичко забравих от страх. Пусни ме да отида при онова желязно дърво, да седна, да се успокоя и да събера ума в главата си.

– Добре – каза Ян Бибиян, – аз сам ще те заведа при това дърво.

– Остави ме сам да отида – рече Лю-лю. – Като си близо до мене, аз цял треперя и не мога да мисля.

– Не хитрувай, Лю-лю! Ела с мене!

И Ян Бибиян го поведе към желязното дърво, където искаше да отиде Лю-лю.

– Не при това, не при това! – почна да се тегли Лю-лю. – Там, при другото.

Ян Бибиян разбра, че Лю-лю го заблуждава и че някои особени причини го карат да избягва дървото, което посочи най-напред. Той хвана здравата Лю-лю за врата и насила го затътра там, гдето той искаше да отиде най-напред.

Когато стигнаха при това дърво, Ян Бибиян забеляза, че под дънера на дървото има един малък железен капак. На капака пишеше: „*Лю-лю – главатар на люлючетата. Тук не влиза никой друг освен него.*“ Когато Ян Бибиян четеше надписа, Лю-лю почна да бърбе нещо на някакъв неразбиран език – капачето бързо се повдигна и Лю-лю се опита да скочи

в отвора. Ала Ян Бибиян го дръпна настрана и викна:

– Кажи, какво има тук?

– Тук е моето жилище. Не обичаш ли да влезеш за малко?

Ян Бибиян, който разбираше вече хитростите на Лю-лю, се засмя.

– Благодаря, не ми се ще да влизам вече в подземия. Моето желание е да се избавя от това, в което сега се намирам.

– Пътят за избавлението води оттук – рече Лю-лю и пак почна да бърбе някакви несвързани думи, които приличаха на заклинание.

Отведнъж из подземията изхвъркна един грамаден орел. Той се вдигна високо, завъртя се, след това се спусна надолу, клъвна Ян Бибиян по главата с яката си човка и го грабна.

Ян Бибиян не изпусна Лю-лю. Той го хвана за врата, турна го бърже в пазухата си, гдето носеше дяволската опашка, и се помъчи да улови орела за шията, но яката птица го счепка в силните си нокти и го понесе във висинето.

Когато се вдигаше нагоре, Ян Бибиян усети, че нещо като дървеница пълзи по ризата му. Това беше Лю-лю, който от страх пред дяволската опашка, при която внезапно се намери, беше се смалил колкото едно насекомо.

Орелът хвърчеше високо и Ян Бибиян гледаше под него обширната желязна гора. Малките люлючета тичаха из нея, гледаха нагоре и надаваха весели викове.

– Мирилайлай ще го пусне в езерото! – викаха радостни те – в езерото, в езерото!

От тия викове Ян Бибиян разбра, че орелът не е никой друг, а сам Мирилайлай. Той бръкна предпазливо в пазухата си, извади опашката и я завъртя силно.

– Мирилайлай, свали ме или ще те удара с опашката!

Орелът издаде писък, пълен с ужас и страх, и се устреми надолу, като отпусна бавно крилето си. Той кацна леко пред железния дворец, пусна товара си и хвъркна страшно изплашен на покрива.

Ян Бибиян притисна под мишницата си Лю-лю да не избяга и седна на железните стъпала да си откъдне.

Люлючетата бягаха из гората и викаха:

– Крийте се, крийте се, Лю-лю е още в ръцете му!

Ян Бибиян хвана Лю-лю, хвърли го на земята, стъпи на него и почна да му нанася силни удари с опашката.

– Ян Бибиян, всичко ще ти обадя! – примомли се Лю-лю. – Само не ме бий! Скрый опашката!

– Стани! – заповяда му Ян Бибиян.

Лю-лю се изправи на краката си цял треперещ.

– Говори! – викна му Ян Бибиян.

– Слушай, Ян Бибиян, безсилни сме пред тебе, докато носиш тая дяволска опашка. За нас ще бъде щастие да я отнемем от тебе, но при толкова опити не можахме да сторим това. Като е така, по-добре е да се махнеш оттук заедно с тая проклета опашка. Стига да треперим! Аз ще ти открия пътя. Ще ти кажа как да излезеш. Мирилайлай има три жени. Когато е в двореца си, те му шетат, пеят и го забавляват. Когато спи, те стоят над главата му и бдят над него. Когато иска да ги крие, превръща ги на три косъма в брадата си: един железен, един златен и един сребърен. Железният косъм е най-лошата жена, грозна и страшна. Тя може да те погуби. Златният косъм е по-добрата, но тя се храни само с очи и може да ти извади очите. Сребърният косъм е най-добрата – тя обича песни. Ще те накара да ѝ попееш. Ако песента ѝ хареса, тя ще те спаси, ако не ѝ хареса, ще те превърне на черна врана. Ако отскубнеш тия косми от брадата на Мирилайлай и ако ги вържеш на възел, те веднага се превръщат на жени. Железния можеш да отскубнеш най-лесно, златния – помъчно, а сребърния не можеш да отскубнеш, докато не отскубнеш двата други. Ако дърпаеш и го прекъснеш, кръвта ти ще изтече и ти ще се превърнеш на земен червей за вечни времена. Това е всичко, Ян Бибиян. Прави каквото правиш, но се махни оттук с тая дяволска опашка, защото Мирилайлай ни измъчва.

Като каза така, Лю-лю се разплака и се примоли жално:

– Пусни ме сега, Ян Бибиян, пусни ме и бързай да намериш Мирилайлай! Той почива в палата, защото се изплаши от опашката. Когато види дяволската опашка, той лежи болен по три дена и не е способен да се мръдне.

– Свободен си, Лю-лю – каза Ян Бибиян, като даде път на Лю-лю.

Веднага Ян Бибиян вдигна дяволската опашка и удари желязната врата на двореца. Вратата се отвори и Ян Бибиян влезе вътре, като въртеше лудо опашката. Той мина през много врати, през много стаи и най-после се намери пред някаква пещера. Там лежеше Мирилайлай. Ян Бибиян се хвърли върху него, натисна го здравата и го улови за брадата.

Жените на Мирилайлай

Когато Ян Бибиян хвана Мирилайлай за брадата, великият магьосник трепна като уплашен от тежък сън и направи движение да стане, ала не можа. Той се почувствува вцепенен, очите му широко се отвориха, устата му замърдаха да кажат нещо, но не се чу никакъв глас.

Тогава Ян Бибиян разрови брадата му и намери в нея трите косъма, за които му каза Лю-лю. Без много да му мисли и без да се страхува, Ян Бибиян хвана железния косъм и го дръпна с все сила. Косъмът иззвънтя като железна струна и се отскубна. После отскубна златния косъм.

Оставаше само да отскубне и сребърния. Ала Мирилайлай се развика и размърда страшно. Отведнъж избухна пожар. Огнен обръч от високи пламъци се появи наколо и го обгради.

– Да бягаме, Ян Бибиян – извика Мирилайлай, – да бягаме, че ще изгорим живи! Лю-лю е запалил двореца.

Магьосникът скочи на краката си и хукна с всичка сила, като буташе Ян Бибиян настрана. Ян Бибиян не се уплаши, той се държеше здраво за брадата на Мирилайлай и не се пушаше. А когато магьосникът го заведе към пламъците, Ян Бибиян извади дяволската опашка и силно я размахна. Отведнъж пламъците угаснаха и изчезнаха, а Мирилайлай падна на колене пред Ян Бибиян и почна да се моли:

– Пусни ми брадата, Ян Бибиян, не скуби сребърния косъм! Обещавам ти, че тоя път ще те изведе на земния свят.

Ян Бибиян, който толкова пъти беше лъган от магьосника, тоя път не се излъга. Той намери сребърния косъм в брадата му, хвана го внимателно и го откъсна.

След това Ян Бибиян пусна магьосника, като му каза:

– Върви си в железния дворец!

– Няма да те оставя – каза жално Мирилайлай. – Няма да оставя жените си сами. Те се мразят страшно, може да се изядат една друга, ако аз не съм при тях.

– Махни се скоро в двореца! – извика Ян Бибиян, остави магьосника и тръгна из железната гора. Магьосникът тръгна след него. Тогава Ян Бибиян го подгони с опашката.

Мирилайлай побягна пълзешком, като се подпираше на ръцете си. Той тичаше толкова бързо, че Ян Бибиян едвам го настигаше. И когато го стигаше, удряше го силно с опашката, а Мирилайлай тичаше още по-

силно. Най-после стигна двореца си и влезе бързо вътре.

Ян Бибиан тръгна самичък из страшната гора.

„Какво да правя сега? – мислеше той. – Ако завържа тия косми, трите жени на Мирилайлай може да ме изядат. Нека ги преобразя една по една. Първата – лошата – не ми е потребна, втората ще ми изяде очите. Нека се срещна само с третата. Тя ще поиска да ѝ пея. Добре, ще и попея.“

Той взе сребърния косъм и почна да го връзва на възел, според както му беше казал Лю-лю.

В това време върху ръката на Ян Бибиан капна една гореща капка. Той вдигна глава нагоре. Върху клоните на железното дърво стоеше неговата приятелка – черната врана. Неподвижна и тъжна, тя плачеше. От очите ѝ падаха едри топли сълзи. Една от тия сълзи бе капнала върху ръката на Ян Бибиан.

– Га-га-га! – извика ѝ Ян Бибиан.

Ала черната врана стоеше неподвижно и не отговори нищо на Ян Бибиан.

– Черна врано, вярна моя приятелко, сестро, която си ми помагала и си ме упътвала, обади ми се и в тоя труден час! Каж ми какво да правя! Да завържа ли сребърния косъм?

Враната поклати отрицателно глава.

– Да завържа ли златния?

Враната пак поклати отрицателно глава.

– Да завържа ли железния?

Враната поклати утвърдително глава.

Ян Бибиан вярваше на черната врана.

Без да се двоуми, той взе железния косъм, сви го и го завърза. Отведнъж пред Ян Бибиан се изпречи едра и грозна жена със зелени очи.

– Кой си ти? – викна тя, като съгледа Ян Бибиан, и посегна да го хване за гушата.

Ян Бибиан вдигна дяволската опашка и каза:

– Мълчи!

Страшната жена отстъпи назад, разтреперана от страх.

Тогава Ян Бибиан завърза на възел и златния косъм. Веднага пред него застана тънка и суха жена. Очите ѝ бяха кротки. Тя се наведе, поклонил се ниско на Ян Бибиан и каза:

– Кой си ти и какво търсиш тук?

– Аз съм Ян Бибиан, владетел на дяволската опашка, пленник на Мирилайлай.

– Какво искаш от нас? – попита пак сухата.

– Искам да изляза от вашето магьосно царство, искам да се върна пак на земния свят.

Още неизказал думите си, сухата жена се спусна като усойница срещу него и протегна костеливи пръсти с остри и дълги нокти към лицето на Ян Бибиян.

Ян Бибиян я удари така силно с опашката през ръцете, че сухата изпища и отстъпи уплашена. А после каза с мек, умолителен глас:

– Ян Бибиян, дай ми очите си! Аз ям човешки очи, дай ми ги и аз ще те изведа оттук!

– Моите очи са от кал – каза Ян Бибиян. – Аз изгубих главата си и вместо нея нося глава от кал. Не вярвам да са вкусни очи от кал.

В това време Ян Бибиян завърза бързо и сребърния косъм. Отведнъж пред него изскочи чудна красавица. На устата ѝ грееше усмивка, очите ѝ светеха като най-чистото небе. По страните ѝ играеха леки розови облачета.

– Ах! – извика тя учудено, като видя Ян Бибиян. Гласът ѝ прозвънна сладко като песен.

– Гледай я как се глези! – каза сухата жена, като се обърна към дебелията. – А би му изпила кръвчицата като змия.

– Мълчи, грознице! – каза хубавицата.

– Мълчи ти, мазнице! – рече грозната.

Трите жени на Мирилайлай се скараха. Те се мразеха и затова Мирилайлай никога не ги оставяше трите насаме. Сега им падна случай да изкажат всичката си злоба и ненавист. Дебелията и сухата се спуснаха върху хубавицата и почнаха да я дърпат за дрехите и за косите. Тя почна да плаче и да вика:

– Мирилайлай, къде си да ме спасиш? Ян Бибиян, нима можеш спокойно да гледаш как ме бият пред очите ти!

Ян Бибиян тогава се спусна и почна да шиба с опашката двете грозни жени. Отведнъж те паднаха на земята и се вцепениха като умрели.

– Благодаря ти, Ян Бибиян – каза хубавицата. – Ти ме спаси от тия грозни чуми. Каква награда искаш за това?

– Хубавице, помогни ми, спаси ме, изведи ме на земния свят!

– Много искаш, Ян Бибиян. За да те спася оттук, ти трябва да ми попееш. Аз много обичам да ми пеят.

Хубавицата се подпря на едно желязно дърво и отправи сините си очи към Ян Бибиян.

– Чакам! – каза тя повелително.

Ян Бибиян застана пред нея смутен и пленен от нейната хубост. Някаква чудна, необикновена сила изпълни гърдите му. Той запя вдъхновено.

Силата на песента

Ян Бибиян запя. И щом отвори устата си, гърдите му се изпълниха с някаква сладка топлина, сърцето му се завълнува от желание отново да отиде на земния свят, душата му се завладя от спомени за родния му град, за хубавата планина над него, за широкото поле, за нивите, които се простираха по него, за рекичката, която го поеше. Пред него изпъкна цялата родна картина, която за пръв път са видели очите му, сред която е играл с другарите си.

Над всичко това в неговите спомени се мярна мъченическото и мило лице на майка му, нейните жални очи, с които тя го е гледала, нейните работливи ръце, с които го е милвала. И първите думи, с които почна песента си, бяха:

„Майко, майко, която тъжиш за мене! Твоето дете плаче за тебе, иска да дойде при тебе...“

После Ян Бибиян си спомни и за своя добър, трудолюбив баща, за неговите хубави съвети, за неговите грижи и мъки.

И в песента му се заредиха нежни, хубави думи, които звучаха тъжно. Гласът му стана силен, сладък и звучен и се разнесе из чудната гора. Леко прокълтяха от него железните буки. Вечно неподвижните птици по тях трепнаха с криле и обърнаха главичките си към Ян Бибиян.

Той съгледа това и песента му стана по-топла, по-тъжна, по-нежна, повече пълна с желание за свобода.

Хубавицата, която изпърво го гледаше с насмешка, полека-лека стана сериозна, сините ѝ очи се натъжиха. Тя ги отправи с нежност към Ян Бибиян и неочаквано от тях се отрониха сълзи.

Въздишка се откърти от гърдите ѝ.

Ян Бибиян продължаваше да пее. Неговият глас ставаше по-хубав, думите му по-силни и по-смели.

Най-после той пристъпи една крачка напред и като сложи ръка на сърцето си, почна да нарежда думи, които молеха:

„Ти, чудна хубавице, твоите ръце държат съдбата ми, спаси ме по-скоро и ми помогни да се върна в бедната къщица на майка ми, както пролетта помага на пролетните птички отново да се върнат в гнездата си!“

Като изпя това, Ян Бибиян забеляза, че хубавицата отново и дълбоко въздъхна. Тя вдигна хубавата си ръка и отведнъж всички птички,

които стояха по буките, хвъркнаха. Чуха се весели викове, запляскаха криле, па всички се вдигнаха на ята и накацаха по железните буки около Ян Бибиян.

Отведнъж лек ветрец се понесе из гората. По клоните се появиха пъпки, развиха се в миг, разтвориха се на листа и цялата гора се покри със свежа зеленина. Огласиха я радостните викове на птиците. Чуха се далечни шумоления на потоци.

Ян Бибиян не прекъсна песента си. Унесен, той продължаваше да пее.

От очите на хубавицата почнаха да падат бързо едри сълзи. Тя стана, приближи се бързо към Ян Бибиян, наведе се и го целуна по челото.

– Стига, Ян Бибиян! Твоята песен стопли сърцето ми. Аз съм пленница на Мирилайлай, доведена от земния свят. Аз съм робиня като тебе. Твоята песен събуди у мене желание за свобода. Аз ще ти помогна, но и ти помогни на мене.

Като каза това, хубавицата протегна ръка и извика:

– Иа, Иа!

В гората се чу весел вик. Чу се шум от криле и пред Ян Бибиян се спусна и кацна черната врана.

– Иа, черна врано, моя сестрице – каза хубавицата, – настъпва краят на черната магия и ние скоро ще бъдем освободени. Заведи Ян Бибиян при Кладенчето на живота и ме чакайте!

– Ян Бибиян, върви след мене! – каза враната и хвъркна ниско.

Ян Бибиян тръгна след нея.

От желязната гора нямаше ни помен. Тя цялата бе се преобърнала на хубава зелена гора. Липи, буки и брези, раззеленели като че ли от някаква чудна пролет, се вдигаха високо и радостно. Вместо черния железен пясък сега се простираха зелени поляни, изпъстрени с цветя. Малки ручей се провираха между дърветата и весело течеха.

Когато навлязоха дълбоко в гората, враната се обърна към Ян Бибиян и му рече:

– Ян Бибиян, ти си наш спасител. Не губи надежда, но бъди предпазлив! Мирилайлай е тежко болен! Той скоро ще умре и ние ще бъдем свободни.

Ян Бибиян попипа пазухата си, да види стои ли още там дяволската опашка.

Скоро пред тях се изпречи голяма скала, покрита с мъх и влага. Под скалата имаше кладенче. Неговите бистри и прозрачни струи бликаха обилно. Около него бяха нацъфтели пъстри и различни цветя.

Около тях наведен ходеше Лю-лю и търсеше нещо.

Като съгледа Ян Бибиян, той побягна. Ала Ян Бибиян извади дяволската опашка и му извика:

– Стой!

Враната, като видя това, хвъркна на канарата и извика оттам:

– Ян Бибиян, пази се!

Тогава Ян Бибиян се озърна и видя, че зад канарата се мярна и изчезна някаква странна фигура.

Лю-лю застана разтреперан пред Ян Бибиян.

– Не търся нищо, не търся нищо! – каза той.

– Не, ти търсиш нещо. Какво търсиш? – каза Ян Бибиян и вдигна опашката.

– Мирилайлай е болен. Търся билката на живота. Тя расте само около това кладенче. Ако не му я занеса, той ще умре.

– А кой се скри там? – попита Ян Бибиян, като посочи скалата. – Ти не си сам, Лю-лю. Ти лъжеш. Не беше ли тук Мирилайлай? Кажете или ще те ударя!

Лю-лю се разтрепера и падна на колене пред Ян Бибиян.

– Не ме бий, Ян Бибиян! – Наистина аз не съм сам. Тук е грозната и страшна жена на Мирилайлай, изпратена от него да умъртви хубавицата, която ще дойде тук. Тя донесе упоителни и отровни билки, които щеше да пусне в кладенчето. Не пийте от него!

– Иди си, Лю-лю! – каза Ян Бибиян.

Лю-лю се изправи, разгледа наоколо и се спусна да бяга с всичка сила.

Ян Бибиян надзърна зад скалата. Там, скрита зад дънера на едно дърво, стоеше грозната и страшна жена на магьосника. Зелените ѝ очи гледаха злобно.

Мирилайлай умря!

След като Ян Бибиян отскубна трите косъма от брадата на магьосника, тоя остана неподвижен на мястото си. Неговите сили го напуснаха. Неговите заклинания не действуха и заповедите му не се изпълнявах.

Неговата пленница-хубавица беше освободена от магията чрез силата на Ян Бибияновата песен.

Но къде изчезна тя?

Ян Бибиян се озърташе наоколо и я чакаше да се върне, но като видя грозната жена, която го дебнеше зад канарата, той се върна назад. Грозницата тръгна след него.

Ян Бибиян седна на един камък край Кладенчето на живата вода и се замисли. Той чакаше хубавицата. Нейните думи, които му даваха надежда, го правеха нетърпелив. Желанието да се спаси от това проклето царство на магията разпалваше душата му.

С наведена глава той седеше при кладенчето и мислеше. Ала отведнъж пред него се мярна някаква сянка. Той вдигна глава. Грозницата беше се приближила тихо и пращаше с разперените пръсти на ръцете си устрели към него.

Ян Бибиян се наведе, грабна вода от изворчето с ръка и плисна в лицето на грозната жена. Отведнъж тя квакна и се превърна на жаба. Тя почна да скача към водата. Но Ян Бибиян я ритна с крак, тя отскочи далече, удари се в един камък и се пукна. От нея изтече зелена вода, която грозно замириса. На това място, гдето протече тая вода, веднага поникна висок зелен бурен. Ян Бибиян го позна – това беше тютюн.

В същото време се зададе из гората втората жена на Мирилайлай, която не беше ни грозна, ни хубава, но която имаше зъл поглед. Тя беше разперила една мрежа, прилична на рибарско серкме, и се готвеше да я хвърли върху Ян Бибиян. Ала той се наведе, грабна пак вода с ръка и плисна върху лицето ѝ. Отведнъж тя се превърна на змия, оплези се и засъска срещу Ян Бибиян. Той не се уплаши, грабна един камък и смачка главата ѝ. От нея изтече жълта вода и на мястото веднага поникнаха отровни гъби.

Тогава Ян Бибиян чу песен, която се понесе из гората живо, весело и бодро и все повече се приближаваше, и все по-ясна ставаше.

Ето че се зададе хубавицата, облечена в хубави бели дрехи. Русата

й коса падаше до земята. На главата си беше турила венец от бели рози, а в ръката си носеше китка от здравец и босилек.

Като видя Ян Бибиян, тя прекъсна песента си и се засмя. После попопи китката в Кладенчето на живата вода и почна да ръси наоколо.

Тогава птичките, които бяха накацали по клоните, отведнъж слезнаха долу и се превърнаха на деца – момчета и момичета.

– Мълчи и върви след мене! – каза хубавицата на Ян Бибиян и като извади един съд от широкия си ръкав, наля вода от изворчето и тръгна напред. Ян Бибиян тръгна след нея, последван от всички момчета и момичета, които доскоро бяха птички. Те запяха в хор една чудна песен.

Хубавицата вървеше напред, потапяше китката в съда с живата вода и ръсеше наоколо. И всички птички, които бяха в гората, се превръщаха на деца – момчета и момичета, нареждаха се в шествието подир Ян Бибиян и запяваха с другите.

И гората се освети от слънце и някаква чудна радост я изпълни.

Те вървяха дълго. И там, гдето минаваха, цялата гора се преобразяваше и бликваше нов живот.

Ето най-после пред тях се изпречи мрачният железен палат на Мирилайлай. Той стоеше глух и страшен. Студенина лъхаше от него.

Хубавицата застана пред вратите му и ги поръси с живата вода. Вратите му се отвориха. Ян Бибиян и хубавицата влязоха вътре, а всички, които ги следваха, останаха отвън.

Хубавицата пръскаше с вода железните стени, те се рушиха под жителните капки и откриваха зала след зала.

Отведнъж пред тях всичко изчезна и се появи висок мост, който се простираше над една страшна бездна. Краят му водеше към една пещера, на върха на недостъпни скали.

Хубавицата и Ян Бибиян тръгнаха по тоя мост и скоро застанаха пред пещерата. Хубавицата поръси входа с живата вода. Камъните се разместиха и се откри друга зала. На средата имаше легло и върху леглото лежеше Мирилайлай.

Отведнъж великият магьосник се превърна на един грамаден мях. Ян Бибиян го ритна с крак. Той се пукна и от него изтече някаква жълтеникава течност, която замириса страшно на спирт.

Из гората се разнесоха радостни и тържествени гласове:

– Мирилайлай умря! Великият магьосник почина! Настана краят на магиите!

Тия тържествени гласове се носеха като ехо от хиляди водопади.

Тогава хубавицата се обърна и каза:

– Ян Бибиян, ние сме спасени!

Тя се върна назад. След нея тръгна Ян Бибиян. Високият мост беше изчезнал и пред тях се простираше безкраен хубав и равен път, който минаваше през гората.

Когато стъпиха на него, те видяха от двете му страни наредени малките люлючета като безчислена войска, а между тях на пътя, паднал на колене, стоеше Лю-лю и плачеше.

– Лю-лю, ти плачеш. Тебе ти е жал за великия магьосник – каза хубавицата, като го изгледа строго.

– Не, не – рече умолително Лю-лю. – Ние някога бяхме трудолюбиви мравчици. Нашите мравуняци, изградени с труд, се намираха из зелените гори и ние щастливо си живеехме в тях. Великият магьосник Мирилайлай ни преобрази на малки човечета и ни направи свои слуги. Той умря. Сега ние оставаме клети малки човечета, неспособни за нищо. Как бихме желали отново да станем пак мравчици и да намерим изоставените си мравуняци!

Хубавицата потопа китката във водата, тръгна сред малките човечета и с широк размах на ръката си поръси всичките. Отведнъж те се превърнаха на малки мравчици и запълзяха живо и радостно.

Пак на земния свят

Ян Бибиян вървеше след хубавицата, която пръскаше с живата вода наоколо. И в миг всичко се преобразяваше, всичко се оживяваше. Железните дървета се преобръщаха на хубави буки и дъбове, покриваха се със зелени листа и весело шумяха. Черният железен пясък бляскаше като злато. Мъртвите железни отломъци ставаха канари, покрити с мъх. Тъмните облаци, що висеха над тоя омагьосан свят, бягаха и чезнеха. Късове от синьо небе се откриваха и викаха погледа.

А Ян Бибиян и хубавицата все вървяха и вървяха.

Далече, далече някъде се мярна и се изпречи на хоризонта като сън модрият, едвам забележим силует на планина и по високите върхове блестеше сняг.

И над всичко това се показва слънцето.

– Ето нашия свят, ето нашата земя! – завика с неудържима радост Ян Бибиян, наведе се и целуна ръката на хубавицата. – Благодаря ти, спасителко моя!

– Аз на тебе трябва да благодаря, Ян Бибиян. Ти с твоето мъжество и безстрашие спаси и мене. Аз също съм от земния свят. Аз съм дъщеря на морски офицер. Името ми е Лиана. През една страшна нощ из морето излезе Мирилайлай и ни грабна с моята малка сестричка Иа. Мене магьосникът взе за жена, а Иа превърна на черна врана. Боже мой, къде ли е тя сега?

Хубавицата се спря, разгледа наоколо и извика:

– Иа, Иа!

И ето, черната врана долетя и кацна на работо на хубавицата. Лиана натопи китката в живата вода и поръси.

И отведнъж враната стана хубаво малко момиче. То се хвърли на гърдите на сестра си, притисна се о нея и почна да плаче от радост:

– Мила сестро, хубава Лиано!... Спасени сме, спасени сме!

– Да, мила Иа, радвай се, радвай се!

След това Иа се обърна към Ян Бибиян и пак през сълзи от щастие му рече:

– Ян Бибиян, аз всякога бях с тебе. Мъчех се да ти помогна, но силата на магьосника всякога ме спираше и аз жестоко бях мъчена всякога, когато можех да те видя.

– Да вървим, да вървим по-скоро! – каза Ян Бибиян, като

отправяше очи към далечната планина.

Хубавицата Лиана, Ян Бибиян и малката Иа пак тръгнаха напред. Скоро те излязоха на едно широко поле и пред тях се изпречи голяма река. Ала тая река беше мъртва. Втвърдени на желязо стояха водите ѝ, безжизнени бяха бреговете ѝ, неподвижна лодка с вкаменени плувци стоеше върху нея.

Зад тая река се простираше обширна жива земя, виждаха се села, пътища. Стада пасяха по полетата. Чуваше се камбанен звън, мяркаха се работници.

Ян Бибиян, Лиана и малката Иа, хванати за ръце, преминаха бързо през мъртвата желязна река и стъпиха на живата божия земя.

Лиана се обърна и поръси реката с жива вода. Отведнъж запискаха водните талози, потекоха и зашумяха. Окичиха се бреговете с трева, бурени и зелени дървета. Запаха птички. Понесе се бързо лодката и оживяха младите гребци, удариха веслата и запаха песен:

Ний млади сме моряци,
прати ни капитана
да бродим по реките,
да търсиме Лиана.
На тоя свят тя беше
най-милата мома,
пленен от хубостта ѝ –
магьосник я взема.

Лиана чу песента и се спря. Сърцето ѝ заби силно. Радост развъълнува душата ѝ, радост, че не е забравена. Тя се затича към брега на реката и почна да маха с ръка към гребците. Те оставиха греблата и се обърнаха към нея. Тогава тя запя:

Ето ме, аз съм Лиана,
спрете се, млади гребци,
вземете ме в лодката ваша,
юначни, млади момци!

Като чуха песента на Лиана, момците нададоха весели викове и подкараха лодката към брега.

Лиана се обърна към Ян Бибиян и очите ѝ се напълниха със сълзи:

– Прощавай, Ян Бибиян! Тая лодка ще ме заведе дома. Чиста е земята, на която стоим. Ти лесно ще намериш пътя си. Аз никога няма да те забравя.

– Аз всякога ще си спомням за тебе, Ян Бибиян – каза Иа. – Ако ти искаш да станеш моряк, ела при нас на морето. Баща ни ще те вземе на парахода си.

– Моряк! Аз искам да стана нещо – каза Ян Бибиян, после се замисли и додаде: – Хубаво е да бъдеш моряк. Ала най-напред аз трябва да намеря главата си и да видя бедните си стари родители, които тъжат за мене.

– Сбогом, Ян Бибиян! – каза Лиана и скочи в лодката, която беше спряла на брега.

– Сбогом, Ян Бибиян, помни ме и ти! – извика Иа и също скочи в лодката.

Гребците удариха лопатите; лодката се отдели от брега и заплава по водата.

Ян Бибиян остана самичък на брега.

Той дълго следи с поглед лодката, която се отдалечаваше. Лиана и Иа му махаха с ръка, докато се изгубиха в далечината.

Ян Бибиян се озърна наоколо. Беше сам, брегът беше пуст и безлюден. Ала него не го беше вече страх. Само му стана жално за двете другарки, които го оставиха, и не му се щеше да напусне брега, гдето се разделиха. Той седна отмалял край реката и заплака. На душата му стана топло, светло и хубаво. Сълзите миеха и чистеха всичкото зло, което бе минало през нея, и му ставаше леко.

Слънцето полека-лека зайде, стана тъмно, студ повея от реката. Ян Бибиян видя, че е настанало вече нощ.

Той стана и се упъти напосоки към далечната планина, която беше гледал през деня.

Той вървеше през широко поле. Наоколо беше тихо и пусто. Малка, утъпкана пътека се очертаваше през тревата. Ян Бибиян тръгна по нея. Небето бе обсипано със звезди; звезди, които Ян Бибиян отдавна не беше виждал. Той ги гледаше и им се радваше.

Отведнъж пред него, на пътеката, се мърна нещо. Ян Бибиян напегна поглед. Наблизо имаше нещо, ала какво беше – не можеше да види добре. Скоро той се приближи. Там, до пътеката, върху един самотен голям камък нещо мърдаше. Птица или човек?

– Кой е там? – извика Ян Бибиян.

– Аз, аз съм – отвърна уплашено един разтреперан глас.

Този глас се стори познат на Ян Бибиян. Къде го е чувал?

– Кой си ти? – повтори твърдо Ян Бибиян.

– Аз съм Фют, твоят най-добър приятел.

– Фют, Фют, ти ли си? – зарадва се Ян Бибиян. – Какво правиш тук?

– Чакам те, Ян Бибиян. Хе, откога те чакам тук! Радвам се, че пак те видях.

Ян Бибиян се приближи. На камъка наистина седеше Фют.

Двамата стари приятели си подадоха ръце.

Старо приятелство

„Бедният Фют!“ – помисли си Ян Бибиян, като разгледа добре стария си приятел.

Въпреки злото, което Фют му беше причинил, Ян Бибиян наистина имаше защо да го съжали. Фют приличаше на окаяник. Мършав, слаб, отпаднал, с изгаснали очи, с отпаднало тяло и дух, той представляваше жалка фигура и приличаше на някоя недогоряла дрипа, извадена от запалена смет. Малките му рогца бяха покрити с някакви злокачествени нарастъци, кожата му беше прошарена с пепеливи лишеи, които го сърбяха много, защото Фют непрекъснато се чешеше. Краката му бяха станали мазолести и заприличали на магарешки копита, а на мястото, гдето бе откъсната опашката му, стоеше жива и незараснала рана, наплюта от мухите и червясала.

– Фют, на какво си заприличал? – извика Ян бибиян. – Какво се е случило с тебе?

От очите на дяволчето потекоха сълзи, то се разтрепера, като че ли го обхвана страшен студ, и се разплака с дълбоки хлипания. Фют искаше да каже нещо, ала гласът му се задушаваше.

На Ян Бибиян му стана жално за неговия стар приятел и той му каза с приятелско съчувствие:

– Не плачи, Фют, успокой се! Ти навярно много си страдал. И аз много страдах. Но аз победих и се спасих. Не губи надежда!

Дяволчето обърна очи към Ян Бибиян и така жално го погледна, че очите на стария му приятел се наляха със сълзи.

– Ян Бибиян – едва проговори Фют, – откак се разделих с тебе и ти отнесе опашката ми, аз станах най-нешастното същество на света. Аз бях подложен на страшни наказания от дяволския съд. Презрян и намразен от всички, върху главата ми се изсипа всичката дяволска злоба и омраза. Гориха ме в огън, вариха ме в казан, мушиха ме с шишове, едвам се отскубнах да избягам. Уви, но зарад мене пострада моят стар баща. Сега клетникът виси на едно дърво, обесен за краката, а под главата му гори задушлив и миризлив огън. Така ще стои той там, докато аз не се завърна да понеса сам наказанието си... О, Ян Бибиян, но аз не мога да се върна, докато не намеря опашката си. Много скитах, много те търсих. Аз знаех, че ти си жив, че докато носиш у себе си моята опашка, ти много ще страдаш, но няма да загинеш. Да, знаех, че си жив, но не знаех

къде си, защото, откак ти откъсна опашката ми, аз изгубих способността да ставам невидим, да летя като птица, да се нося по света като дух. Аз станах един окаяник. Едничката способност, която ми остана, е да се преобръщам на жалко просяче и да искам милостиня от хората. Милостиня – най-невижданата добродетел от страна на дяволите, които бяха сполучили почти да я премахнат от хорските сърца. И ето ме сега пак стоя пред тебе, Ян Бибиян, стари мой приятелю, стоя като просяк и искам милостиня. Ще бъдеш ли толкова великодушен да дадеш милостиня на едно дете на дявола, който води борба с хората, да им отнеме всичко добро, което може да се роди в сърцата им?...

Фют отново се задави в сълзи и почна да хлипа.

– Какво искаш от мене, Фют? С какво мога да ти бъда полезен? Как мога да те спася от това окаяно положение?

– Върни ми опашката, Ян Бибиян! – каза умолително Фют.

– Ами главата ми, Фют? Ти забрави ли, че смени главата ми с глава от кал? Ти искаш опашката си, аз искам главата си.

– Калчо е жив, Ян Бибиян, той ходи с твоята глава. Аз го срещнах... Но, докато съм без опашка, аз нямам сила да ти върна главата.

– Фют, да не би да ме лъжеш? Ти навярно си изпратен отново да ме заблуждаваш и да ми причиниш още по-голямо зло. Не ти вярвам.

– Имаш право да не ми вярваш, Ян Бибиян. Аз така подло постъпих с тебе, но и ти жестоко ме наказва.

– Колкото и да ми е жално за тебе, Фют, аз не мога да ти дам опашката, докато не получа главата си. А твоята опашка е у мене. Ето я.

Ян Бибиян бръкна в пазухата си да извади опашката, но остана учуден, като вместо нея извади китката, с която Лиана пръскаше живата вода. При раздялата, когато се сбогуваха, Лиана беше я пхнала в пазухата му, без той да забележи. Цветчетата на тая китка бяха се затворили и във всяко от тях имаше по една капка от водата на живота.

– Това не е моята опашка – каза Фют.

Ала Ян Бибиян се зарадва, като видя тая китка. Тя му припомни за Лиана и за Иа.

„Не току-тъй Лиана ми я е оставила в пазухата“ – помисли си той.

После, като скри отново китката, той бръкна от другата страна на пазухата си и извади опашката.

– А-а-а – залипна се от радост Фют. – Ян Бибиян, дай ми я, моля ти се, дай ми я!

И Фют посегна с разтреперани ръце към опашката си.

Но Ян Бибиян я сгъна и отново я скри.

– Ян Бибиян, дай ми опашченцето бе! – примоли се Фют и падна на колене.

– Нека намерим Калчо, па тогава – каза Ян Бибиян.

– Ян Бибиян, дай ми опашченцето, върни ми силите, заклевам ти се, че само тогава ще мога да ти върна главата! Ако пък искаш докрай да ти бъда послушен, отскубни и задръж само един косъм от нея. Дока то той е у тебе, аз ще ти бъда неволен роб и слуга.

– Ще видим, Фют! Сега нека намерим Калчо. Искам да видя главата си.

– Добре, Ян Бибиян, но аз съм немошен, не мога да вървя. Дълго време трябва да се пътува.

– Ще вървим полека, Фют.

– Добре – каза дяволчето и въздъхна.

– Накъде? – попита Ян Бибиян.

– На изток – каза Фют и протегна ръката си към хоризонта, зад който идеше слънцето. Ала то беше още далече.

Без да каже нещо, Ян Бибиян тръгна след него. Те вървяха дълго, без да си продумат. Ян Бибиян, воден от надеждата отново да намери главата си, крачеше бодро и бързо. Когато след дълго ходене той се обърна, видя, че Фют беше останал назад и едва пристъпяше. Ян Бибиян го възчака.

– Умори ли се, Фют?

– Страшно!

Ян Бибиян се наведе, грабна го като парцал и го метна на гърба си. И като го хвана за двете ръце, понесе го напред. Той го държеше за ръце, за да не би Фют да открадне опашката си.

Ян Бибиян крачеше още по-бързо. Той не усещаше дори на гърба си дяволчето. Толкоз много горкото беше измършавяло.

– Къде живее Калчо? – попита Ян Бибиян през работо си.

– Той носи твоята жива глава, ала тялото му е от кал, нито яде, нито пие. Той скита като странно животно по горите, спи, лежи пак скита. Твоята глава, която носи, постоянно мисли за тебе. Когато тялото му изсъхне, Калчо се окъпва, за да го понакваси, и пак скита. Ала от дъжд се бои много. Страх го е да го не размие.

Ян Бибиян не каза нищо. Той се замисли за главата си и забърза още повече.

На сутринта, когато слънцето изгря, те стигнаха до една река.

Ян Бибиян свали Фют от гърба си и каза:

– Да починем!

Още не бяха седнали, Фют подскочи радостно и хвана Ян Бибиян за ръка.

– Погледни зад оня храст!

Ян Бибиян напрегна очи.

Зад храста събличаше дрехите си едно момче и се готвеше да се къпе. Като чу шум, то се обърна. Тръпки полазиха Ян Бибиян. В лицето на това момче той позна своето някогашно лице.

– Калчо! – прошепна тихо към ухото на Фют Ян Бибиян.

– Калчо! – каза Фют, като турна пръст на устата си.

Ян Бибиян намира главата си

– Събличай се скоро, Ян Бибиян! – извика дяволчето.

Ян Бибиян бързо хвърли дрехите си. Ала косъма, който бе отскубнал от дяволската опашка, завърза на ръката си като гривна. Той се боеше да не би Фют да го открадне. Китката, която Лиана беше оставила, той внимателно сложи под дрехите си.

– Готово! – каза той тихо.

– По мене! – извика Фют и скочи в реката. Ян Бибиян скочи след него.

Калчо, който се готвеше вече да излиза, изпищя уплашено и поиска да избяга на срещния бряг. Двете глави се погледнаха.

В това време Фют улови Калчо за единия крак.

– Пусни ме! Пусни ме! – завика Калчо. – Олеле, пусни ме, ще се разкисна, ще се разтопя, ще се удавя!...

Ян Бибиян се спусна също и улови Калчо за раменете, натисна го и го потопа цял във водата...

Каленото тяло на Калчо почна да омеква. Той пищеше и се молеше да го пуснат. В същото време Ян Бибиян усети като че мина някакъв нож през шията му. Неговата калена глава като че почна да омеква.

Отведнъж и Калчовата, и Ян Бибияновата глава се отлепиха от телата си.

Фют ги размени бързо и Ян Бибиян изскочи из водата със собствената си глава. А Калчо, на когото се залепи калената глава, която Ян Бибиян носи толкова време, остана неподвижен във водата, с поглед, обърнат жално-жално към Ян Бибиян.

– Фют, извади го, извади го скоро! – извика Ян Бибиян, комуто стана жално за бедния Калчо, който тъй дълго му пази главата.

– Какво ще правим? Той вече ни е непотребен.

– Извади го! – заповяда Ян Бибиян.

Фют прегърна безжизненото тяло на Калчо и го извади на брега. То падна размекчено и неподвижно върху зелената трева с безжизнено отпуснати ръце. Ала главата, която беше носил Ян Бибиян, бе получила живот от неговото живо тяло. Тя се обърна към Ян Бибиян и впери очи-те си умолително към него.

Ян Бибиян се досети. Той взема бързо китката, която беше му оставила Лиана, и я разтърси силно над неподвижния Калчо. В чашките на

цветчетата бяха останали скрити капки от живата вода. Като ситен прашец те се посипаха върху каленото тяло, то трепна, оживя и Калчо бързо скочи на краката си.

Той се спусна и прегърна Ян Бибиян. Очите му се напълниха със сълзи, които закапаха.

– Ян Бибиян, благодаря ти!... Чувствувам кръв в жилите и живот в тялото си. Усещам ударите на сърцето си. Ти ме оживи. Ян Бибиян, благодаря ти!...

Ян Бибиян бе щастлив. Той намери главата си. Той е пак той. Върната отново в живота, душата му след толкова страдания ликуваше и се вълнуваше от нещо хубаво, безкрайно хубаво. Той видя отново света и разбра колко хубости има в него, колко е красиво да се живее, колко сладко е да носиш собствената си глава на шията си.

Той прескокна границата от злото към доброто и първият образ, който се мярна в паметта му, бе неговата майка и до нея – неговият стар баща. Обхвана го силно желание час по-скоро да ги намери, да ги види.

Ян Бибиян извади бързо косъма, който бе отскубнал от опашката на Фют, и му го подаде:

– Фют, върви си по своя уречен път! Научих се що е зло и добро и имам вече сили да се боря със злото. Ако опиташ да ме изкушаваш, знай, че ще бъдеш победен и отново ще бъде скъсана опашката ти! Кажй на всички дяволи във вашето царство, че аз ще науча хората къде ви е слабото място.

Фют, обхванат от страшна радост, грабна косъма от ръцете на Ян Бибиян, поклони се, отдалечи се и изчезна.

Ян Бибиян и Калчо останаха сами.

Те се обърнаха към изток. Близо пред тях се изпречваше родната, познатата планина. И там в полите всред зеленина се белееше малкото родно градче. Сред него високо се издигаше черковната камбанария.

Забиха камбаните празнично.

Ян Бибиян протегна ръцете си нататък и извика с вълнение:

– Мамо, майчице, ида си, ида си при тебе!

Като хвана Калчо за ръка, каза:

– Да вървим!...

– Ех, мой бедни татко грънчарьо – каза Калчо, – и аз се връщам пак при тебе. Искам да ти бъда помощник и подкрепа на старини.

И двамата с бързи крачки тръгнаха към родното си градче.

КРАЙ

© 1933 Елин Пелин

Източник: Словото (Елин Пелин, „Събрани съчинения в шест тома“, Том пети;
„Български писател“, С. 1973)

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/220>]